

ભારતમાં પ્રગતિ અને વિકાસની અવરોધો ભારત

MandhataGlobal.com

સાઇટનો ઉદ્દેશ્ય પ્રણાલીગત નિષ્ફળતાના મુદ્દાઓ પર પ્રકાશ પાડવો એ છે જે રસ્તાઓના વિકાસને આગળ વધારવા અને વિકાસની આશા સાથે વિકાસ કરે છે જે રાષ્ટ્ર અને સરકાર આ મુદ્દાઓને વધારવા માટે ઉકેલો પર કામ કરશે.

કોષ્ટકની સૂચિ

1. ઓવરપોપ્યુલેશન	1
2. અભાવ	2
અસલતા અને નવીનતાના	3
3. સંરક્ષણ અને આર્મમેંટ પરનું ઓવરસ્પેન્ડિંગ - હથિયારો પકડવામાં આવે છે ખરીદવાના ફાંદામાં	7
4. શૌચાલય	8
5. ગટરવ્યવસ્થા	10
6. જળમાર્ગમાં પ્રદૂષણ	11
7. યોમાસુ વરસાદ - ડ્રેનેજનો મુદ્દો અને સંગ્રહિત પાણીની અભાવ તળાવો અને ડેમમાં	12
8. લાંચ અને ભ્રષ્ટાચાર, જેમાં યુનિવર્સિટીઓ અને પંચેટ્સનો સમાવેશ થાય છે	13
9. કચરો અને સ્વચ્છતા	14
10. પ્લાસ્ટીક પ્રદૂષણ	17
11. ઘણી જાહેર રજાઓના કારણે રાષ્ટ્રીય ઉત્પાદકતા ઓછી છે	18
12. ભારતીય શિક્ષણમાં કટોકટી	20
13. ગ્રામીણ વિકાસ	22

1. ઓવરપોપ્યુલેશન

ઓવરપોપ્યુલેશન એ આપણા અસ્તિત્વ માટે એક ગંભીર ખતરો છે. આખા જગતને આ મુદ્દાને સંબોધવાની જરૂર છે, માત્ર થોડા જ દેશો નહીં. વિશ્વની વસ્તી મુખ્યત્વે તબીબી વિકાસ અને કૃષિ ઉત્પાદકતામાં વધારાને કારણે વધી રહી છે. બ્રાઝિલ, ચીન અને ભારત જેવા દેશો તેમની વસતીમાં નોંધપાત્ર વધારોને અવગણવા દ્વારા તેમના દુઃખમાં વધુ ઉમેરો કરે છે.

ભારત હવે 1.2 અબજનું ધર છે. આ ઉપરાંત, આ સદીના મધ્યમાં સ્થિર થતાં પહેલાં, ભારતની વસ્તીમાં 1.8 અબજનો વધારો થવાની ધારણા છે, જો પૂરતા પગલા લેવામાં આવે. અતિવ્યાપ્તતાને લીધે આજે ભારત તેની મર્યાદામાં ફેલાઈ ગયું છે. 57 અબજોપતિઓ ભારતના સંપત્તિના 70 ટકા અંકુશમાં છે. આ આર્થિક અસમાનતા ગરીબી તરફ દોરી જાય છે, મફત તબીબી સહાયની અછત, સામાજિક સુરક્ષા અભાવ અને ખરાબ જીવનની સ્થિતિ. આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ અને ઓટોમેશનમાં પ્રગતિને લીધે આ મુદ્દાઓ વધુ જટિલ છે. ઓટોમેશન દ્વારા IT અને ઉત્પાદન ક્ષેત્રોમાં પહેલેથી થતાં લાભો નોકરીઓના નુકસાન સાથે 69 ટકા નોકરી ગુમાવવાનું જોખમ છે. સ્થાનિક બજારોમાં જેટલા સ્પર્ધાત્મક ન હોય તેવા કામના કાપ અને ભાવને લીધે ઇ-કોમર્સ અત્યાર સુધીમાં ચૂંટવામાં નિષ્ફળ રહ્યું છે.

અતિશય વસ્તી કામ કરતી સંસ્થાઓને કાર્યક્ષમતા તરફ લઈ જાય છે અને દેશના માળખાકીય સુવિધાઓ, તબીબી સહાય સુવિધાઓ અને સામાજિક કલ્યાણ પહેલને બિનઅસરકારક બનાવવા માટે તમામ યોજનાઓ બનાવે છે. આમાં ભારત સરકારનો સમાવેશ છે જેણે સ્વતંત્રતા પછીના છેલ્લા 69 વર્ષોમાં સુધારાને અમલમાં મૂકવા માટે સંઘર્ષ કર્યો છે.

વસ્તી વૃદ્ધિના પરિણામ એ એક સમસ્યા છે કે આખું જગત ટૂંક સમયમાં અથવા પછીથી તરત જ સામનો કરશે. વનનાબૂદી અને ઇકો-સિસ્ટમ્સના નુકસાનને લીધે પીવાના પાણી, ગંદાપાણીની સારવાર, અપૂરતી વરસાદ, કુદરતી સંસાધનોમાં ઝડપી ઘટાડો, ઘણાં છોડ અને પ્રાણીઓની જાતિઓનો નાશ, જીવનમાં ધમકી આપતી હવા અને જળ પ્રદૂષણ, ઉચ્ચ શિશુ અને બાળ મૃત્યુ દરમાં વધારો થયો છે. આત્યંતિક ગરીબીને લીધે ભૂખમરો વસ્તીના કેટલાક પરિણામો છે.

મોટાભાગના લોકોને વધારે પડતી વસ્તીને લીધે સામાજિક અને પર્યાવરણીય સમસ્યાઓ વિશે પહેલેથી જ જાણ છે, પરંતુ માત્ર થોડા જ લોકો આરોગ્ય પર તેની પ્રતિકૂળ અસરોથી પરિચિત છે. મોટા ભાગના ભારતીય શહેરો ખરાબ રીતે દૂષિત થયા છે અને તેમાં તાજી હવા છે. આ અસંખ્ય વાયુ રોગો અને ત્વચા ચેપ તરફ દોરી જાય છે. તે માત્ર ભારતના સંઘર્ષ જ નથી, બ્રાઝિલ અને ચીન પણ વધારે વસ્તીના વિસંગતતા સાથે સામનો કરી રહ્યા છે. આ સમસ્યાને ઉકેલવા માટે તમામ વૈશ્વિક ફોરમ્સ અસરકારક ઉકેલો પૂરા પાડવાનો સમય છે. જન્મ નિયંત્રણ અને જન્મ નિયંત્રણ ઉપકરણોની એક્સેસ જેવા જાગરૂકતાઓને ફેલાવીને અને અમલીકરણ ફેલાવીને ઓવરપોપ્યુલેશનનો ઉકેલી શકાય છે. ચાલો વિશ્વને વધુ સારી કાલે તૈયાર કરવામાં મદદ કરીએ.

2. મૌલિકતા અને ઇનોવેશનની

અભાવ મૌલિકતા અને નવીનતાના અભાવ: આ રીતે જ 'જુગાદ' ની ભારતની કાયમી ટેવ દેશને નાબૂદ કરી રહી છે.

ભારતીયો નવું નવીનીકરણ કરવાને બદલે એશિફ્ટ્સ વિકલ્પો ગોઠવવા માટે સક્ષમ છે. અને તે એક મુખ્ય કારણો છે કે આપણે શા માટે અમારા 'જુગાદ' માટે જાણીતા છીએ.

ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સના અહેવાલ અનુસાર, ભારતીયોમાં મૌલિકતા હોતી નથી અને યુગમાં ત્યાં રહેલી તકનીકો પર આધાર રાખે છે.

ફક્ત આ જ નહીં, જ્યારે સંપૂર્ણ સમયના સંશોધકોની વાત આવે ત્યારે ભારત આ યાદીમાં છેલ્લું સ્થાન ધરાવે છે. જ્યારે નવા વિચારો અને સંશોધનોમાં રોકાણ કરવાની વાત આવે છે, 2005 થી 2014 સુધીમાં ભારતએ માત્ર આર એન્ડ ડી પર 0.82% ખર્ચ્યા છે.

ત્યારેજ્યારે શિક્ષણની વાત આવે છે, ત્યારે આપણા મનમાં સૌથી તેજસ્વી હોઈ શકે છે, પરંતુ અમારી યુનિવર્સિટીઓ અને શાળાઓમાં ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને નવીનતાનો અભાવ છે. જ્યારે વિશ્વભરમાં શાળાઓ ઇ-કલાસરૂમ્સ સાથે આગળ વધી રહી છે, ત્યારે ભારતીય શૈક્ષણિક પ્રણાલી બહુમતી શીખવવાનો પરંપરાગત માર્ગ અનુસરે છે.

ખાતરી કરો કે, કામચલાઉ ગોઠવણો ટૂંકા ગાળા માટે અમને મદદ કરી શકે છે, પરંતુ જ્યારે સલામત અને 'વિકસિત' ભાવિની વાત આવે છે, ત્યારે ભારતને પરિવર્તનની ખૂબ જ જરૂર છે.

વર્લ્ડ બેંકના ટોચના અધિકારીએ જણાવ્યું હતું કે ભારતીય કંપનીઓનો મોટો હિસ્સો ફક્ત સંશોધન અને વિકાસ (આરએન્ડડી) ખર્ચના સંદર્ભમાં સંશોધન અને વિકાસ (આરએન્ડડી) ખર્ચના સંદર્ભમાં દેશના ભાડાંને નવોદિતમાં રોકાણ કરવા માટે નીતિ અથવા માનવ સંસાધન ક્ષમતાઓ ધરાવતું નથી.

"જો તમે અન્ય દેશોની સરખામણીએ જીડીપીના હિસ્સાના ભાગરૂપે જીડીપીના હિસ્સાના ભાગરૂપે ભારત કેટલું રોકાણ કરે છે તેના માથાદીઠ આવકના સ્તર પર, તે વાસ્તવમાં ખરાબ રીતે કામ કરતું નથી," એવું વિલિયમ માલોની, ન્યાયી, વૃદ્ધિ, નાણા અને ચીફ અર્થશાસ્ત્રીના મુખ્ય અર્થશાસ્ત્રી વિલિયમ માલોનીએ જણાવ્યું હતું. વિશ્વ બેંકમાં સંસ્થાઓ.

ઇન્ડિયન આઇટી ઉદ્યોગપતિ અને ઇન્ફોસીસના સહ-સ્થાપક, નારાયણ મૂર્તિએ તાજેતરમાં જણાવ્યું છે કે છેલ્લા 60 વર્ષથી ભારતએ વિશ્વને વિશ્વને આપેલું 'પૃથ્વી ધૃજરી' એવું કોઈ વિચાર નથી. તે એક ગંભીર અવલોકન છે, ખાસ કરીને આઇટી ઉદ્યોગ અને એક જાણીતા ઉદ્યોગસાહસિકના ડિયાનમાંથી આવે છે. પરંતુ નારાયણ ખોટું નથી. ડેટા તેના તારણોને સખત સમર્થન આપે છે. ભારત તમામ નવીકરણ સૂચિઓમાં નબળી રીતે ભાડે આપે છે.

નવીનતાને ચલાવવા માટે વિશ્વની સૌથી પ્રતિકૂળ વાતાવરણમાં ભારત એક છે.

તાજેતરમાં 56 દેશોની યાદીમાં એશિયાની ત્રીજી સૌથી મોટી અર્થવ્યવસ્થા 54 મી સ્થાને રહી છે, જેના આધારે તેમની ધરેલું નીતિઓ ઝલોબલ ઇનોવેશનને કેવી રીતે ટેકો આપે છે. ઇન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી એન્ડ ઇનોવેશન ફાઉન્ડેશન (આઈટીઆઈએફ) દ્વારા એક ટેકનોલોજી પોલિસી થિંક ટાંકી દ્વારા અહેવાલ (પીડીએફ), તે દેશોનો સમાવેશ કરે છે જે વિશ્વના અર્થતંત્રના લગભગ 90% જેટલા છે. આઈટીઆઈએફ આ પ્રકારની રિપોર્ટ કમ્પાઇલ કરી તે પહેલી વાર છે.

"થાઇલેન્ડ, ચીન, ભારત, આર્જેન્ટિના અને રશિયા ક્ષેત્રની નીતિઓ વૈશ્વિક નવીનતા પ્રણાલીમાંથી સૌથી વધુ અવગણના કરે છે. આ દેશો બૌદ્ધિક મિલકત સુરક્ષા માટે નબળા વાતાવરણ પૂરાં પાડે છે, જ્યારે વેપાર અવરોધો અને અન્ય વિકૃતિઓનો વ્યાપક ઉપયોગ કરે છે.

તે 14 પરિબલોની તપાસ કરે છે જે સ્થાનિક નવીકરણ તરફેણ કરે છે અને વૈશ્વિક અસર ધરાવે છે, જેમ કે સહાયક ટેક્સ સિસ્ટમ્સ અને સંશોધન અને વિકાસ (આરએન્ડડી) અને માનવ મૂડીમાં રોકાણ. તેણે 13 અન્ય પરિબલોનું પણ મૂલ્યાંકન કર્યું - જેમ કે ફરજિયાત સ્થાનિકીકરણ અને નબળા બૌદ્ધિક સંપત્તિના રક્ષણ - જે વૈશ્વિક નવીકરણ પર નકારાત્મક અસરો ધરાવે છે.

1. કરવેરા

ભારત તેના ઉદાર આર એન્ડ ડી-સંબંધિત કરવેરા પ્રોત્સાહનોના આધારે કમબંધ દેશોની યાદીમાં ટોચ પર છે. જો કે, તેમાં નવીનીકરણની અભાવ છે કારણ કે તે ફક્ત સંશોધન માટેના બદલે, આરએન્ડડી કરવેરા ક્રેડિટ્સ (યુનિવર્સિટીઓ, રાષ્ટ્રીય પ્રયોગશાળાઓ અને સંશોધન કન્સોર્ટિયામાં સંશોધનને ટેકો આપવા માટે કરવામાં આવેલા ખર્ચો પર ઓફર કરે છે) અને નવીનતાને વ્યાપારીકરણ માટે પ્રોત્સાહન આપવા જેવા અન્ય ક્ષેત્રોમાં છે.

2. માનવ મૂડી

ભારત નવીનતામાં શા માટે લગાવે છે તે એક મુખ્ય કારણ છે કારણ કે દેશ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણ પર અન્ય દેશોની તુલનામાં ઓછો ખર્ચ કરે છે. ભારત સરકાર પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણ પર વિદ્યાર્થી દીઠ માત્ર \$ 1,248 (રૂ. 84,978) ખર્ચ કરે છે, વિએટનામ, ઇન્ડોનેશિયા અથવા પેરુથી પણ નીચું છે.

જો કે, ટોચની રેન્કિંગ યુનિવર્સિટીઓના દેશો આવે ત્યારે ભારત મધ્યમાં છે. 25 વર્ષની વયે, ભારત આર્જેન્ટિના, બ્રાઝિલ, પોલેન્ડ અને કેન્યા જેવા દેશોની આગળ છે, જે ટોચની 800 વિશ્વ ક્રમાંકિત યુનિવર્સિટીઓમાંની 17 છે, અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે, સંસ્થાઓનું નામ લીધા વિના.

તેમ છતાં, દેશના સંશોધકોની સંખ્યા દર 100,000 લોકોમાં 15 ની સાલ છે, જે આ શ્રેણીમાં ભારતને પાંચમાં સ્થાન આપે છે. કુલ સૂચનોની વાત આવે ત્યારે ભારત ક્રમશઃ છ દેશોમાંથી એક છે - એક શૈક્ષણિક દસ્તાવેજ જે પછીના શૈક્ષણિક સંશોધન દ્વારા સંદર્ભિત છે- 1,000 નાગરિકો દીઠ.

શા માટે ભારત, તેના વિશાળ વસ્તી વિષયક ડિવિડન્ડ સાથે, કાયની છત તોડવામાં સક્ષમ નથી? અને ખાસ કરીને, આપણા દેશમાં સામાજિક-સાંસ્કૃતિક અવરોધો કયા નવીનતાને અવરોધે છે?

અહીં નીચે આપેલી પાંચ સામાજિક-સાંસ્કૃતિક તુલનાત્મક બાબતો છે જે અમને વાસ્તવિક જવાબો આપી શકે છે:

અ વેતન અવેજી વ્યવસાય વિરુદ્ધ ઉદ્યોગસાહસિકતા.

સ્વતંત્રતા પછીના આર્થિક નીતિમાં સમાજવાદી પૂર્વગ્રહ ખાનગી ઉદ્યોગો પ્રત્યે શંકાસ્પદતાની ખાતરી આપે છે. આમાં મોટી વસવાટ કરો છો ખેતીની વસ્તી, ઓછા ઔપચારિક શિક્ષણના સ્તર અને સરકારી નોકરીઓની મર્યાદિત સંખ્યામાં પડકાર. અને તેથી તે વિકસિત થયું કે કોમોડિટી ટ્રેડિંગ, રિપેર શોપ્સ અને રિટેલિંગ 'વ્યવસાય' માટે ભૂખમરો ધરાવતી વ્યક્તિ માટેનું મુખ્ય સ્થાન બની ગયું - ઓછું રોકાણ, ઝડપી રોકડ પ્રવાહ, નવીનતાનું જોખમ અને ઘણું ઓછું સરકારી નિર્ભરતા. આ ખરેખર અર્થમાં 'વેતન-અવેજી વ્યવસાયો' હતા જે પ્રમોટરની જીવનશૈલીને જાળવી રાખવા માટે રોકડ પ્રવાહ બનાવવાની ધ્યેય રાખે છે. વ્યવસાયમાંથી નફો મેળવનારા પ્રથમ દાયકામાં ઘર અથવા કાર ખરીદવામાં આવ્યા હતા. ત્યાર પછીના લાખો લોકો બીજા ઘર અને કારમાં ગયા, અને આગળ .

જો કે, નવીન ઉદ્યોગોને વ્યવસાયમાં કમાણીના પુનઃ રોકાણની જરૂર છે. ભારતની બોજારૂપ સરકારી નીતિઓ અને અમલદારશાહીની પડકારોએ કોઈપણ વ્યક્તિને વિચારો અને સાહસિકતાના ભાવના બદલે 'ચા પાણી' (લાંચ) ની ખીલીની જરૂર પડે તે માટે ખાતરી આપી હતી. મોટા ભાગના લોકો છોડી દીધી. ધંધાની જેમ, પગાર જેવા રોકડ પ્રવાહને કારણે તેઓ ખુશ હતા. વાસ્તવિક સાહસિકો ગુમ થઈ ગયા. આજે, અમે બિઝનેસ વેલ્યુ રેઇન, બી.પી.આ. અને સોફ્ટવેર સેવાઓના નિમ્ન અંતમાં રહીએ છીએ.

બી. બર્ગિયન શિકારીઓ વિરુદ્ધ પ્રીમિયમ ચૂકવનારા

ભારતીય ગ્રાહકોના 'ઓછા માટે' વલણની ઉત્પત્તિ 'વાસ્તવિક મૂલ્ય' નું મૂલ્યાંકન કરવાની અમારી ખૂબ જ પ્રખ્યાત ક્ષમતા કરતાં ઓછી માથાદીઠ આવકમાં વધુ છે. મૂડીવાદની ઉપાસનાને સમજાવવા અથવા માંગ-પુરવઠોના ખ્યાલોને સમજાવવા માટે સોદાબાજી શિકાર અ સારો માર્ગ હોઈ શકે છે પરંતુ નવીનતા માટે તે ઊંડા છે. નવીનતા લાંબા ગાળાની રોકાણોની માંગ કરે છે અને ટકાઉ રહેવાની માંગ કરે છે તે પ્રીમિયમને પ્રોત્સાહન આપવા અને ચૂકવવાની બજારની ક્ષમતા પર આધારિત છે. જો બજારમાં તે અપગ્રેડ ઇન્ટેલ ચિપ અથવા આઇફોન માટે ચૂકવણી માટે તૈયાર ન હોય, તો મૂરેનો કાયદો ક્યારેય સાચી હોઈ શકે નહીં.

ભારતમાં બજારો 'ઓછા માટે વધુ' માટે પૂર્વગ્રહ ધરાવે છે અને તેથી નવી તકનીકોમાં રોકાણ કરવા માટે નાના વ્યવસાય માટે પ્રોત્સાહન પણ અવરોધિત બને છે. એન્ટ્રપ્રિન્યરશિપ પિરામિડની ટોચ પર પણ , મોટા કોર્પોરેશનો, નવીનતાની નબળી સંસ્કૃતિ એમએસએમઇ માટે કોઈ રોલ મોડેલ્સ ન હતી તેની ખાતરી કરે છે. આ મોટી કંપનીઓને સમાન બજારનો સામનો કરવો પડ્યો - સોદાબાજી શિકારીઓ - અને પરિણામે નાના સપ્લાયર્સને સહયોગી ઉત્પાદન વિકાસને બદલે ઓછા માર્જિન સાથે સ્ક્રિવઝ કરવામાં આવ્યા. તેઓએ સુધારેલા કાર્યક્ષમતાના સૌમ્યોક્તિનો ઉપયોગ

કરીને, નવીનતા પર ઓછી કિંમતને પ્રોત્સાહન આપ્યું. આજે પણ મોટા ભાગના મેન્યુફેક્ચરિંગ સેક્ટરમાં, ખાસ કરીને ભારતીય ઓટોમોબાઇલ સપ્લાય ચેઇનમાં પણ આ વાત સાચી છે.

સી. સલામત ખેલાડીઓ વિરુદ્ધ જોખમ લેનારાઓ

સામાજિક સલામતી, નબળી વીમા પ્રવેશ અને પ્રાથમિક કૃષિ પ્રથાઓ જે મોટે ભાગે ચોમાસા પર આધાર રાખે છે તેની ગેરહાજરીમાં, ખાતરી કરવામાં આવે છે કે પરિવાર માટે યુદ્ધ હજુ પણ મૂળભૂત જરૂરિયાતો અને બનાવટ માટે નથી. નવીનતા સર્જનાત્મકતા માંગે છે. સર્જનાત્મકતાના માર્ગને પગલે જોખમી છે. મૂળભૂત બાબતો માટે આ યુદ્ધ અનુમાનિત પાથ અને સામુહિક સંસ્કૃતિ માટે પસંદગી તરફ દોરી જાય છે જે જાણીતાથી વિચલનને નિરાશ કરે છે. અને જેઓ માટે મોલ્ડ (અને નિષ્ફળ) ભંગ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે તે માટે "સારી રીતે અજમાવી" ની પાછળ પીટ પ્રાપ્ત થઈ નથી. તેના બદલે તેમને "મેં તમને કહ્યું હતું" ની ઘણી આવૃત્તિઓ મળી! આમ આપણે 'સલામત રમતા' સમાજ - નિયમિત શિક્ષણ પાથ, નિયમિત નોકરીઓ અને નિયમિત વ્યવસાયો બનાવ્યાં છે. જોખમ લેવું એ નિષેધ છે! વ્યવસાય અને વ્યક્તિઓ બંને માટે તે હજુ પણ છે. તે શાળાઓથી શરૂ થાય છે અને ત્યારબાદ ચાલુ રહે છે.

ડી. મની લેન્ડર્સ વિ. ફાઇનાન્સિયલ એન્બલેર્સ

. ઔપચારિક ફાઇનાન્સિંગ સેક્ટરમાં એસએમઇ ધિરાણ મોડેલો વિન્ટેજ, નફા અને સૌથી અગત્યનું, કોલેટરલ સિક્યુરિટીને વધારે ભાર આપે છે. મજબૂત વિચારધારા અને નવીનીકરણ કરવાની ક્ષમતાને નમ્રતા આપવામાં બહુ ઓછું મહત્વ છે. આ માનસિકતા સાથે, બેવફૂફ માટે બેલેટીશીટના ઇન્ટેજિબલ્સ જેવા કે સદ્ગુણો અને બૌદ્ધિક સંપત્તિ (આઇપી) ની પ્રશંસા અથવા તેનું મૂલ્યાંકન કરવું મુશ્કેલ છે. ફાઇનાન્સિયર્સ વિવિધતાને આધારે ડૂબી ગયા છે અને 'રોજિંદા અનુસરો' ને પ્રોત્સાહિત કર્યા છે. કોઈપણ નાના એન્ટરપ્રાઇઝ માટે કોલેટરલ વિના ગ્રીનફિલ્ડ પ્રોજેક્ટ માટે પૂરતી નાણાકીય સહાય શોધવા માટે મુશ્કેલ છે. સમાંતર ફાઇનાન્સ સિસ્ટમ પૈસા ધિરાણકર્તાઓ સુધી સીમિત હતી, જ્યાં તમે "પૈસા દર્શાવો" તે પહેલાં પણ તમે જે વ્યાજ ચૂકવ્યો તે ઝડપથી મુખ્ય કરતાં મોટો થયો હતો. એન્જલ રોકાણકારો અને વીસીના આગમનથી, છેલ્લા થોડા વર્ષોમાં મૂડીનો વપરાશ વિકસ્યો છે, ખાસ કરીને નવા યુગના ટેક અને આઇટી-સક્ષમ સ્ટાર્ટઅપ્સ માટે. નાના ઉત્પાદન વ્યવસાયો માટે, પરિસ્થિતિ આજે પણ અલગ નથી.

ઇ . હિપોક્રેસી વિરુદ્ધ લોકશાહી

ભારતીય ઇંડ સંહિતાની કલમ 377 પરની તેમની તાજેતરની ટિપ્પણીમાં, એમપી શશી થરૂરે તેમના પિતાને ભારતનું સૌથી મોટું લોકશાહી અને સૌથી મોટા પડોશી હોવાનું ટાંક્યું હતું. તે કાસ્ટિક છે પરંતુ નબળી નવીનતા પર અમારા કેસ માટે કડવી સત્ય અને યોગ્ય સંદર્ભ છે. એક તબક્કે, અમે સ્વદેશી (સ્વદેશી) ને પ્રોત્સાહન આપવાના ઉદ્દેશ્ય હેઠળ વૈદેશી (વિદેશી) કંપનીઓની બહાર નીકળવાની ખાતરી આપી હતી પરંતુ આચાત કરેલ ગેજેટ્સ અને આચાત કરેલ સૌંદર્યપ્રસાધનોને ચાલુ રાખવાનું ચાલુ રાખ્યું. અમને મૂડી અને તકનીકીની ખૂબ જ જરૂર પડતી હતી પરંતુ એફડીઆઇની ટીકા કરી.

વોટરકોલર ચર્ચાઓ ઘણીવાર સિંગાપોરને સ્વચ્છતાની ઉદાહરણ તરીકે સૂચવે છે, પરંતુ અમે અનુકૂળતા મુજબ કચરો, રસ્તાની બાજુ અથવા રસ્તા મધ્યમાં ફેંકવાનું ચાલુ રાખ્યું છે. ભારતીય ઉદ્યોગપતિઓએ પ્રામાણિકતા વિશે વાત કરી હતી, પરંતુ જ્યાં સુધી તેમના પેટાકંપની ઉત્પાદનો સરકારી હુકમોમાં સ્વીકાર્ય ન હતા ત્યાં સુધી સિસ્ટમને ગ્રીસ કરવાનું ઠીક હતું. બહારથી સારી તકનીકીની સુરક્ષાવાદ જન્મજાત જેવું લાગતું હતું. તેઓ ભ્રષ્ટાચારના બોજ સામે હતા પરંતુ કરવેરાને બચાવવા માટે નાણાકીય નિવેદનોની 'ડોક્ટરિંગ' એ અંતઃકરણ પર કોઈ બોજ લાગતો ન હતો! ત્યારબાદ ત્યાં વિવાદાસ્પદ ડિફોલ્ટ્સ હતા જે 'કાયદેસર' વ્યવસાયોની આગેવાની હેઠળ બિનકાર્યક્ષમ કાયદાઓ અને ન્યાયિક પ્રક્રિયાઓનો લાભ લેતા હતા.

જ્યારે સિસ્ટમ તે જે રીતે હતી, એમએસએમઇઓ પણ દોષમાં ભાગ ધરાવે છે. એક સમયે તેઓ સામૂહિક રીતે અભિનય કરે તેવું લાગે છે કે તે લેવી અથવા આચારનો વિરોધ કરે છે, અને ભાગ્યે જ ભ્રષ્ટ અધિકારીની ગેરવાજબી માગણીઓ સામે. ત્યાં કોઈ સ્વ-નિયમન ભાગ્યે જ છે કે ઔદ્યોગિક સંગઠનો દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે. લોકશાહીની સુંદરતા જવાબદાર સામ્યવાદમાં છે. કલ્પના કરો કે જો ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રના તમામ એમએસએમઇ ભ્રષ્ટ વેચાણ કરના મૂલ્યાંકનકાર અથવા પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડ ઓફિસરના બ્લેકમેઇલિંગની માંગમાં ગુફા નહીં કરે! ઢોંગની સુંદરતા અર્ધ-સત્ય અને સગવડો છે. તે એક અનુકૂળ ગોઠવણ છે જેણે સ્થિતિને પ્રોત્સાહન આપ્યું અને વિસ્તૃત કરીને, નવીનીકરણની જરૂરિયાતને દૂર કરી.

3. સંરક્ષણ અને આર્મમેંટ પર ઓવરસ્પેન્ડિંગ - શસ્ત્રો ખરીદવા માટે યુ.એસ ., યુરોપ, રશિયામાં છટકું

ફેબ્રુઆરી 2018 માં, ભારત શાંતિથી એક સીમાચિહ્ન પસાર કર્યો હતો. તેના વાર્ષિક બજેટની રજૂઆતથી જાણવા મળ્યું છે કે \$ 62 બિલિયન ડોલરનો બચાવ ખર્ચ તેના ભૂતપૂર્વ વસાહતી માસ્ટર, બ્રિટનથી પાછો ગયો છે. માત્ર અમેરિકા, ચાઇના, સાઉદી અરેબિયા અને રશિયા તેમના સૈનિકો પર વધુ પ્રભાવ પાડે છે. આશરે એક દાયકાથી ભારત હથિયારોનો વિશ્વનો સૌથી મોટો આયાતકાર દેશ છે. સક્રિય માનવ શક્તિ અને જહાજો અને વિમાનોની સંખ્યાના સંદર્ભમાં, તેની સશસ્ત્ર દળો વિશ્વની ટોચની પાંચમાં સ્થાન ધરાવે છે.

કેટલીક નબળાઇ ભારતના દળોના કદને કારણે નહીં, પરંતુ તેમના આકાર માટે હોઈ શકે છે. અસંખ્ય નિષ્ણાંત અહેવાલો હોવા છતાં, આંતરિક લશ્કરી ભલામણો અને સમિતિના તારણોએ ભારતના મધ્ય અને પ્રાદેશિક આદેશો, તેના સૈન્ય, નૌકાદળ અને હવાઈ દળને એકીકૃત કરવા માટે બોલાવ્યા છે, તે કહોર સ્વતંત્ર માળખાને જાળવી રાખે છે. જ્યારે ચીને તાજેતરમાં જ પાંચ ઓપરેશનલ કમાન્ડ્સમાં તેની ઓપરેશનલ બળોને સુવ્યવસ્થિત કરી, ત્યારે ભારત 17 અલગ સિંગલ સર્વિસ સ્થાનિક આદેશો જાળવી રાખે છે.

દરમિયાન, સંરક્ષણ મંત્રાલય, જે ખરીદી અને પ્રમોશન જેવા મહત્ત્વના પ્રશ્નો પર શોટ કહે છે, તે કારકિર્દીના અમલદારો અને રાજકીય નિમણૂકવાળા કર્મચારીઓ સાથે કામ કરે છે, જેઓ માત્ર તકનીકી જ્ઞાનનો અભાવ નથી, પણ ભૂતપૂર્વ સૈનિકોને ગુંચવણ કરે છે, સમાન ગણાય તેવા લોકો માટે સહાનુભૂતિ.

જ્યારે ભારત બખ્તર અને સૈન્ય પર અબજો ડોલરનો ખર્ચ કરે છે, ત્યારે શૌચાલય, ગંદાપાણી અને ગંદા પાણીના ટ્રીટમેન્ટ પ્લાન્ટ્સ, શિક્ષણ, પાણીની યોજનાઓ, રસ્તાઓ, વસ્તી, વગેરે જેવી જરૂરી આવશ્યક આંતરમાળખાકીય જરૂરિયાતોમાંથી ભંડોળ લેવામાં આવે છે.

સૌથી ખરાબ બાબત એ છે કે દરેક શસ્ત્ર ઉત્પાદન વિશ્વભરમાં દેશ ભારતને હથિયારો પૂરું પાડશે, કારણ કે તે ભારતને પસંદ નથી કરતા, તે સંપૂર્ણપણે નફો હેતુ માટે છે, તેઓ બધા "વેપાર માટે સાટું યુદ્ધ છે" શરમનું પાલન કરે છે, ખાસ કરીને યુએસ, રશિયા, બ્રિટન અને અન્ય યુરોપિયન દેશો.

4. શૌચાલયો

આ ઉનાળામાં ભારતની સૌથી લોકપ્રિય મૂવી ટોઇલેટ વિશે છે. તે લગભગ છૂટાછેડા માટેનું કારણ બને છે. તે પિતાને તેમના પુખ્ત પુત્રને પછાડી દે છે. તે અડધા ગામમાં વહેંચે છે. પરંતુ, આખરે, તે રોમાંસ વિશે છે.

કોમોડના ફક્ત એક ભાગ કરતાં, ફિલ્મ, "ટોઇલેટ, અ લવ સ્ટોરી", ભારતની સૌથી ગંભીર જાહેર આરોગ્ય ચિંતાઓમાંની એક સાથે વાત કરે છે. ભારતમાં આ દિવસોમાં શૌચાલય એક મોટો મુદ્દો છે: પૂરતા પ્રમાણમાં નથી દેશના 1.3 અબજ લોકો માટે, અને રાષ્ટ્રીય સરકાર દેશના ઇતિહાસમાં સૌથી મોટો ટોઇલેટ-બિલ્ડિંગ ઝુંબેશ શરૂ કરી રહી છે.

ભારતના વડા પ્રધાન, નરેન્દ્ર મોદી, કેટલા ભારતીય ભારતીયો ખુલ્લામાં પોતાને છુટકારો આપતા હોવાને લીધે મુશ્કેલી અનુભવી રહ્યા છે, તેમણે 100 મિલિયન નવા શૌચાલય બાંધવાના વચન આપ્યું છે.

સમગ્ર દેશભરમાં, નવા પ્રવેશદ્વાર ચાલતા જતા હોય છે, કેટલીકવાર તેટલી ઝડપથી તેઓ કોઈ પણ વસ્તુ સાથે જોડાયેલા નથી, શૌચાલયને ક્યાંય પણ બનાવતા નથી, જેથી તે ઉડાન ભરેલા અને ગામડાવાળા હોય છે જે લગભગ કોઈ પણ તેનો ઉપયોગ કરશે નહીં.

ત્યાં એક નવો મોબાઇલ ફોન એપ્લિકેશન છે જે લોકોને નજીકનાં ટોઇલેટને કેવી રીતે શોધવું તે કહે છે. "જ્યારે કુદરત બોલાવે છે, ત્યારે બિલબોર્ડ વાંચે છે," તમારા ફોનનો ઉપયોગ કરો! "તે હાસ્યાસ્પદ છે, લોકો પાસે સેલ ફોન છે પરંતુ ટોઇલેટમાં કોઈ એક્સેસ નથી.

સુવિધાઓની અભાવ ફક્ત જાહેર આરોગ્યની બાબત નથી, કારણ કે મૂવી સ્પષ્ટ બનાવે છે, પરંતુ સલામતી, મહિલા અધિકાર અને માનવીય પ્રતિષ્ઠાના મુદ્દાઓ પર પણ અસર કરે છે.

યુનિસેફના જણાવ્યા પ્રમાણે લગભગ 564 મિલિયન ભારતીયો, લગભગ અડધી વસ્તી, હજી પણ ખુલ્લા ક્ષેત્રોમાં, જંગલો, તળાવોની બાજુમાં, હાઇવે મધ્યસ્થ લોકો અને બીચ પર હૂમલો કરે છે.

ગ્રામીણ સ્ત્રીઓ ક્યારેક જ્યારે તેઓ પોતાને બહાર રાહત આપે ત્યારે taunts અને લૈંગિક હુમલો પણ સહન કરે છે, તેથી તેઓ નાના જૂથોમાં મુસાફરી કરે છે, મોટેભાગે વહેલી સવાર પહેલાં, રક્ષણ માટે. મહિલા અધિકારના વકીલ જગમતી સંગવાન કહે છે કે, "આ એક વાસ્તવિક સમસ્યા છે." "ઘણી સ્ત્રીઓ, ખાસ કરીને ભૂમિ વગરની સ્ત્રીઓ, જ્યારે બાથરૂમમાં બહાર જાય છે ત્યારે તેઓ ઘણી હિંસા ભોગવે છે."

શું કોઈએ ખરેખર આશ્ચર્ય વ્યક્ત કર્યો છે કે ભારતના 1.2 અબજ લોકોના લગભગ અડધા લોકો ઘરમાં ઘરે શૌચાલય નથી કરતા? ખરેખર નહીં. ઇન્ડિયા હ્યુમન ડેવલપમેન્ટ રિપોર્ટ થોડા સમય માટે આ કહેવામાં આવી છે. ગામોમાં પરિસ્થિતિ વધુ ખરાબ છે, જ્યાં બે તૃતિયાંશ ઘરોમાં શૌચાલય નથી. ખુલ્લું હૂંફવું એ રફ છે, અને સહસ્રાબ્દીના વિકાસ લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવામાં એક મોટી અવરોધ રહે છે જેમાં મૂળભૂત સ્વચ્છતાના વપરાશ વિના અડધા પ્રમાણમાં ઘટાડો થયો છે.

શૌચાલયની ખોટ અને ખુલ્લી હાનિકારકતા માટેની પસંદગી એ સમાજમાં એક સાંસ્કૃતિક મુદ્દો છે જ્યાં આદત ખરેખર સામાજિક દમનને ટકાવી રાખે છે, જેમ કે ઓછી જાતિના માનવ સ્કેવેન્જર્સ અને સફાઈ કરનારાઓના ઘટાડેલા પરંતુ સતત અસ્તિત્વ દ્વારા સાબિત થાય છે?

ભારતની સતત શરમ સ્પષ્ટપણે સાંસ્કૃતિક વલણમાં છે. સ્વતંત્રતા પછી અડધા સદીથી વધુ, ઘણા ભારતીયો ખુલ્લા અને કચરામાં ખુલ્લામાં છુટકારો મેળવે છે, પરંતુ તેમના ઘરોને અસ્પષ્ટ રીતે સ્વચ્છ રાખે છે. હા, રાજ્ય સ્વચ્છતા સુવિધાઓ વધારવામાં નિષ્ફળ રહ્યું છે, પરંતુ લોકોએ પણ દોષ જ લેવો જોઈએ.

ગુડગાંવના પ્રારંભિક ઉપનગરોમાં, શિક્ષિત, ઉપરની બાજુએ મોબાઇલ, સમૃદ્ધ પાડોશીઓએ તેમના પાલતુ કુતરાઓને તેમના નોકરો સાથે બહાર મોકલ્યા અને વાસણને સાફ કરવા માટે ઇનકાર કર્યો. જ્યાં સુધી તેમનો કોન્ડોમિનિયમ સાફ હોય ત્યાં સુધી તે ઠીક છે. આ તે જ લોકો છે જે માને છે કે સરકાર બધી દુષ્ટતાની મૂળિયત છે.

શૌચાલયનો અભાવ પ્રવાસન પર નકારાત્મક અસર કરે છે, જ્યારે પ્રવાસીઓ દેશભરમાં મુસાફરી કરે છે, તેઓ કોઈ પણ ઉપલબ્ધ શૌચાલય અથવા શૌચાલયને ખરાબ સ્થિતિમાં અને ખરાબ અનુભવ અને નકારાત્મક પ્રચારને છોડીને શોધી શકતા નથી.

તે કેવી રીતે કરવામાં આવે છે તે જાણવા માટે આપણે અન્ય દેશોમાં શૌચાલય પ્રણાલીઓ, શૌચાલય બનાવવા, સ્વચ્છતા અને સ્વચ્છતાના સફાઈનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ. દેશના વિકાસને અવરોધિત કરવામાં આવશે જેથી આપણે શૌચાલય અને ગટરવ્યવસ્થાને અવગણવી શકીએ.

અન્ય મોટી અદ્રશ્ય સમસ્યા પ્રવાસીઓ માટે શૌચાલય સુવિધા છે, કોઈ શહેર, નગર અથવા પ્રવાસી આકર્ષણ લે છે અને તે છે અને શૌચાલય શોધવા માટે એક દુઃસ્વપ્ન છે અને વધુ સ્વચ્છ સ્વચ્છતા સુવિધા છે, તેથી મોટાભાગના પ્રવાસીઓને મૂત્રાશય નિયંત્રણમાં ભાગ લેવો નહીં આવે ત્યાં સુધી તેઓ પાછા ફરતા હોય છે. હોટેલ.

*** નવી ઇમારત બનાવતી વખતે, સ્વચ્છતા, સ્વચ્છતા માટે બાથરૂમ અને બાથરૂમને અલગ કરવા માટેની યોજના અને નહાવાના પછી ભીના ન થવું (વાસ્તુ સિક્કાંતો મુજબ).

5. ગટરવ્યવસ્થા

ડાઉન ટુ અર્થ મેગેઝિનના દેશમાં કચરાના નિકાલ પરની તાજેતરની કવર સ્ટોરી, "શહેરી શિટ" અનુસાર, એક દિવસ 1.7 મિલિયન ટન ફિકલ કચરો પેદા કરે છે. દિલ્હી સ્થિત બિન-નફાકારક કેન્દ્ર વિજ્ઞાન અને પર્યાવરણ (સીએસઈ) દ્વારા કરવામાં આવેલા વિશ્લેષણના આધારે, ન્યૂઝ રિપોર્ટ બતાવે છે કે સલામત કચરો વ્યવસ્થાપનની વાત આવે ત્યારે ભારત કેવી રીતે પોઇન્ટ ખૂટે છે, મોટાભાગના શહેરોમાં કચરાને કેવી રીતે પહોંચાડવું તે કોઈ સંકેત નથી અથવા તેનો ઉપચાર કરો સત્તાવાર આંકડા દર્શાવે છે કે 78 ટકા ગટર ગટરનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે અને નદીઓ, ભૂગર્ભજળ અથવા તળાવોમાં તેનો નિકાલ થાય છે.

સમાચાર હેડલાઇન્સ જેમ કે "અડધા ઘરોમાં ફોન હોય છે પરંતુ કોઈ શૌચાલય નથી" અને ભારતના 48 ટકા ભારતીયોને શૌચાલય પૂરો પાડવા માટે ભારત સરકાર અને નફાકારક પ્રયત્નોના પ્રયાસો સૂચવે છે કે, પૂરતી શૌચાલય ભારતના સ્વચ્છતાને હલ કરશે દુઃખ વાસ્તવમાં, જ્યારે શૌચાલય એ સોલ્યુશનનો આવશ્યક ભાગ છે, ત્યારે મોટાભાગે મોટાભાગના મોટાભાગે અવગણના કરાયેલા મુદ્દા છે કે ભારતના ગંદાપાણીને કેવી રીતે સમાવી શકાય છે અને તેનો ઉપચાર કેવી રીતે કરવો. હાલમાં, 93 ટકા ગટર પાણી વગર તળાવ, સરોવરો અને નદીઓનો માર્ગ શોધે છે.

1). ઉપચારિત ગંદાપાણી એ ભારતના પાણીના સ્ત્રોતોનું અગ્રણી પ્રદૂષક છે, જેના કારણે ડાયાહીઆ (જેમાં દર વર્ષે 350,000 ભારતીય બાળકો માર્યા જાય છે) નો સમાવેશ થાય છે. કૃષિ દૂષણ, અને પર્યાવરણીય અધઃપતન. શહેરી ગરીબો મોટેભાગે ગંદા નહેરો અને નહેરો સાથે રહે છે જેમાં મચ્છર અને જંતુઓનો સંવર્ધન થાય છે.

ભારતના સૌથી મોટા શહેરોમાં કેન્દ્રિત ગટર વ્યવસ્થા છે, જે ભૂગર્ભ પાઇપ, પંમ્પિંગ સ્ટેશન અને સારવાર પ્લાન્ટ સાથે પૂર્ણ છે. જો કે, આ સિસ્ટમો બિલ્ડ કરવા અને સંચાલન કરવા માટે ખર્ચાળ છે, જેમાં અવિરત શક્તિ, કુશળ ઓપરેટર્સ અને વ્યાપક જાળવણીની આવશ્યકતા છે. પરિણામે, ભારતના સેન્ટ્રલ પોલ્યુશન કંટ્રોલ બોર્ડ અનુસાર, તેમાંના અડધાથી ઓછા અસરકારક રીતે કામ કરે છે.

3). વધુ શું છે, ભારતના નાનાં નગરો આવા સિસ્ટમો બનાવવાનું પોષાય નહીં.

વર્કશોપના નિષ્ણાંતોએ જણાવ્યું હતું કે માનવ એક્સિક્ટા લઈને વિશ્વભરમાં મોટી માત્રામાં પાણીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. આ પાણીનો શ્રેષ્ઠ ઉપયોગ નથી, વર્તમાન તકનીક-પાણીનો ઉપયોગ કરીને એક્સિક્ટેલાને દૂર કરવા અને તેને દૂર રાખવા-તે ટકાઉ નથી. આ ઉકેલ, આધુનિક સેપ્ટિક ટાંકીઓ અને અન્ય તકનીકીઓનો ઉપયોગ કરીને સાઇટ પર ફિકલ કાદવનું સંચાલન હતું, જેથી ઉત્સર્જન પાણીના દૂષણોને દૂષિત ન કરે. વર્તમાન પાઇપવાળી ગટર વ્યવસ્થા સીવરેજની સારવાર કરતું નથી પરંતુ માત્ર તેને પરિવહન કરે છે. તે નદીઓ અને તળાવો માટે ઝેરી અને અત્યંત પ્રદૂષિત છે જ્યાં તેમને ડમ્પ કરવામાં આવે છે.

6. જાળમાર્ગોના પ્રદૂષણ,બૂમ

ભારતની પામતા વસ્તી અને શહેરી વિસ્તારોમાં ઝડપથી વિસ્તરણ થવાથી તેની નદીઓ પર ભારે વરસાદ થયો છે, જે દૂષિત રીતે દૂષિત છે અને વિકાસ દ્વારા ખીલવામાં આવે છે. ભારતમાં જાળ પ્રદૂષણ એ પર્યાવરણીય મુદ્દો છે. ભારતમાં પાણીના પ્રદૂષણનું સૌથી મોટું સ્ત્રોત સારવાર ન કરાયેલ સીવેજ છે. પ્રદૂષણના અન્ય સ્ત્રોતમાં કૃષિ ધોધ અને અનિયમિત નાના પાણે ઉદ્યોગનો સમાવેશ થાય છે. ભારતમાં મોટા ભાગની નદીઓ, તળાવો અને સપાટીનું પાણી દૂષિત છે.

મોટાભાગના સરકારી માલિકીના સીવેજ ટ્રીટમેન્ટ પ્લાન્ટ અયોગ્ય ડિઝાઇન અથવા નબળી જાળવણી અથવા છોડને ચલાવવા માટે વિશ્વસનીય વીજ પુરવઠોની અભાવને કારણે ગેરહાજર કર્મચારીઓ અને નબળી વ્યવસ્થાપન સાથે મોટા ભાગના વખતે બંધ રહે છે. આ વિસ્તારોમાં પેદા થતો કચરો પાણી સામાન્ય રીતે જમીન અથવા બાષ્પીભવનમાં પરિણમે છે. શહેરી વિસ્તારોમાં બિનજરૂરી કચરો ભેગી થાય છે જે બિનજરૂરી પરિસ્થિતિઓમાં પરિણમે છે અને સપાટી અને ભૂગર્ભજાળમાં પ્રદૂષિત પ્રદૂષકોને મુક્ત કરે છે.

હૈદરાબાદના ટેકનોલોજી હબમાં, કાર્યકરો શહેરની મુસી નદી નજીકના ગેરકાયદે નિર્માણને રોકવા માટે 2015 માં રાષ્ટ્રીય ગ્રીન ટ્રાયબ્યુનલ, અર્ધ-ન્યાયિક સત્તાધિકારમાં ગયા હતા. ચેન્નઈમાં, દક્ષિણ ભારતમાં, નાગરિકે કોઉમ નદીના પ્રદૂષણને રોકવા માટે ટ્રિબ્યુનલની અરજી કરી હતી, તેમજ વહી જતા પ્રવાહને દૂર કરવા અને પ્રવાહમાં સુધારો કરવા માટે મોટી નહેરની યોગ્ય ખોદકામની ખાતરી કરવા વિનંતી કરી હતી. નવી દિલ્હીમાં, ગવૈયાની મુખ્ય સહાયક યમુનાની પૂરભૂમિ અને નદીના પલંગને રાખવા માટે વર્ષોથી કાર્યકરો એક કાનૂની કેસ સામે લડતા રહ્યા છે, સબવે ડેપો અને રોડ સહિત અસંખ્ય અસંખ્ય વિકાસથી મુક્ત. અને પાંચ ભારતીય રાજ્યો દ્વારા ચાલતા પવિત્ર ગંગા, પર્યાવરણવાદીઓ અને નાગરિકો દ્વારા કાયદાકીય યુદ્ધના કેન્દ્રમાં છે, જે ખરાબ રીતે દૂષિત નદીને સાફ કરવા માટે સરકારની યોજનાની નિષ્ફળતા દ્વારા નિરાશ થયા છે.

નદીઓ અને નદીઓએ તાજેતરના શહેરી વિસ્ફોટને કારણે ભારતના શહેરી વિસ્ફોટનો ભંગ કર્યો છે, જે દેશની વસ્તી છેલ્લા 40 વર્ષથી વધીને 1.35 અબજ ડોલર થઈ ગઈ છે. બિનજરૂરી વિકાસથી જાળ ગૃહોનો ઉપયોગ ગંદાપાણી અને ઔદ્યોગિક પ્રવાહ માટેના ડમ્પિંગ મેદાન તરીકે થાય છે.

આ દુરુપયોગની કિંમત વર્ષોથી વધી ગઈ છે. ગયા વર્ષે એક અભ્યાસમાં નવી દિલ્હીમાં ટાઇફોઇડ, હેપેટાઇટિસ અને ઝાડાના વધતા કેસોને યમુના નદીમાં ગંભીર પ્રદૂષણ સાથે જોડવામાં આવ્યું હતું, જે શહેરના પીવાના પાણીને મોટાભાગના પ્રદાન કરે છે. યમુના, તેમજ ચેન્નઈના કોઉમ અને મુંબઈની મીઠી અને ઉલ્હા નદીઓના મોટા ભાગને મૃત ઝોન માનવામાં આવે છે, જેમાં ઓક્સિજનનું સ્તર ખૂબ જ માછલી જીવનને સમર્થન આપવા માટે ખૂબ ઓછું હોય છે.

7. ચોમાસાની વરસાદ - ડ્રેનેજ ઇશ્યુ અને તળાવો અને ડેમમાં પાણી સંગ્રહિત કરવાની અભાવ

ચોમાસું ભારતના ફાર્મ-આધારિત 2 ટ્રિલિયન ડોલર જેટલું અર્થતંત્ર છે, કેમ કે ઓછામાં ઓછા અડધા ખેતરો વરસાદી હોય છે. જૂન-સપ્ટેમ્બર ચોમાસાની મોસમમાં દેશને 70% વાર્ષિક વરસાદ મળે છે, જે અંદાજે 263 મિલિયન ખેડૂતો માટે નિર્ણાયક બનાવે છે.

આશરે 800 મિલિયન લોકો ગામોમાં રહે છે અને કૃષિ પર નિર્ભર છે, જે ભારતના કુલ ઘરેલું ઉત્પાદન (જીડીપી) નું આશરે 15% જેટલું છે અને એક નિષ્ફળ ચોમાસું દેશના વિકાસ અને અર્થતંત્ર પર અસરકારક અસર કરી શકે છે.

ચોમાસાની દેશની કૃષિ જીડીપી પર સીધી અસર પડે છે. કી ખરીફ, અથવા ઉનાળામાં વાવેતર, ચોખા, ખાંડની વાડી, કઠોળ અને તેલીબિયાં જેવા પાક જૂનથી ચોમાસાની વરસાદ સાથે આવે છે.

સમર પાક ભારતના લગભગ અડધા જેટલા ખાદ્યપદાર્થો માટે જવાબદાર છે અને વિલંબિત અથવા નબળા ચોમાસાના અર્થ એ છે કે ખાદ્ય કુગાવામાં પુરવઠાની સમસ્યાઓ અને પ્રવેગકતાનો અર્થ છે, એક મુખ્ય મેટ્રિક જે વ્યાજ દર અંગેના રિઝર્વ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયાના નિર્ણયને પ્રભાવિત કરે છે.

ચોમાસું ચોમાસું દુષ્કાળ જેવી સ્થિતિ તરફ દોરી શકે છે, જેનાથી ગ્રામીણ ધરની આવક, વપરાશ અને આર્થિક વૃદ્ધિને અસર થાય છે. નબળા ચોમાસાથી ઝડપી ગ્રાહક ચીજવસ્તુઓ, દ્વિચક્રી વાહનો, ટ્રેક્ટર અને ગ્રામીણ આવાસ ક્ષેત્રની નબળી માંગ થાય છે, પરંતુ તે જરૂરી ખોરાકના સ્ટેપલ્સની આયાતમાં વધારો કરે છે અને સરકારને ખેડૂતોને લોનના છૂટકારો જેવા પગલા લેવાની ફરજ પાડે છે, જેનાથી દબાણ ઉપર દબાણ આવે છે. નાણાકીય સામાન્ય ચોમાસું પરિણામ સારા પાકમાં પરિણમે છે, જે બદલામાં ગ્રામીણ આવકમાં વધારો કરે છે અને ગ્રાહક માલસામાન પર ખર્ચમાં વધારો કરે છે. તે હાઇડ્રો પાવર પ્રોજેક્ટ પર હકારાત્મક અસર પણ ધરાવે છે.

ચોમાસાના વરસાદની અછત પર ઓછું આધાર રાખવા માટે, નિષ્ણાતો કહે છે કે, હજુ પણ તેના ઓછા પ્રમાણમાં જળ સંરક્ષણ પ્રયત્નોમાં વધારો કરવાની જરૂર છે. મોસમના વરસાદ દરમિયાન સમુદ્ર અને નદીઓમાં રન -ઓફ દ્વારા ખૂબ જ પાણી બગાડયું છે, નાના સરોવરો અને બંધનો નિર્માણ જવાબ હોઈ શકે છે? પ્રારંભિક દુષ્કાળ ચેતવણી સિસ્ટમો વિકસાવવાની જરૂર છે અને તીવ્ર આગાહી પ્રદાન કરવા માટે હવામાનશાસ્ત્ર સાધનોને સુધારવાની જરૂર છે. ભારતને તેના વિશાળ ખાદ્ય શેરોનું સંચાલન કરવાની જરૂર છે - આ વર્ષની શરૂઆતમાં 60 મિલિયન ટનથી વધુ - વધુ સારું. ખૂબ જ ખોરાક નાશ અને નુકસાન થાય છે. ઘણા લોકો કહે છે કે, ચોમાસાની આગાહી કરતાં એક મોટી કડ્ડણાંતિકા છે.

8. યુનિવર્સિટીઓ અને પંચોત ભ્રષ્ટાચાર સહિતના લાંચ અને ભ્રષ્ટાચાર

એ એક મુદ્દો છે જે કેન્દ્ર, રાજ્ય અને સ્થાનિક સરકારી એજન્સીઓની ભારતની અર્થવ્યવસ્થાને પ્રતિકૂળ અસર કરે છે. માત્ર અર્થતંત્રને નવી ઊંચાઈ સુધી પહોંચવાથી જ નહીં, પરંતુ ભ્રષ્ટ ભ્રષ્ટાચારે દેશના વિકાસને અટકાવી દીધા છે. પારદર્શિતા ઇન્ટરનેશને અહેવાલ આપ્યો છે કે લગભગ 50% ભારતીયોને જાહેર ઓફિસો દ્વારા કરવામાં આવતી સેવાઓ મેળવવા માટે લાંચ ભરવા અથવા સંપર્કોનો ઉપયોગ કરવાનો પ્રથમ હાથનો અનુભવ હતો.

ભ્રષ્ટાચારમાં સૌથી મોટો ફાળો ભારતીય સરકાર દ્વારા રચિત ઉમેદવારી કાર્યક્રમો અને સામાજિક ખર્ચ યોજનાઓ છે. ભ્રષ્ટાચારના અન્ય ક્ષેત્રોમાં ભારતના ટ્રકિંગ ઉદ્યોગનો સમાવેશ થાય છે, જે વાર્ષિક ધોરણે લાંચમાં અબજો રૂપિયા ચૂકવવા ફરજ પાડવામાં આવે છે અને અસંખ્ય નિયમનકારી અને આંતરરાજ્ય ધોરીમાર્ગ પર પોલીસ અટકી જાય છે. મીડિયાએ સ્વિસ બેંકોમાં કરોડો રૂપિયાનું ભંગ કરનારા ભ્રષ્ટ ભારતીય નાગરિકોના આક્ષેપોને વ્યાપકરૂપે પ્રકાશિત કર્યા છે. સ્વિસ સત્તાવાળાઓએ આ આરોપોને નકારી કાઢ્યા હતા, જે પાછળથી 2015-2016 માં સાબિત થયા હતા.

ભારતીય મીડિયા મોટાભાગે અત્યંત ભ્રષ્ટ રાજકારણીઓ અને ઉદ્યોગપતિઓ દ્વારા નિયંત્રિત છે જે ખોટી માહિતીથી લોકોને ગેરમાર્ગે દોરીને મુખ્ય ભૂમિકા ભજવે છે અને મીડિયા અને રાજકીય અને વ્યવસાય વિરોધી વિરોધીઓ પર કાદવ મારવા માટે મીડિયાનો ઉપયોગ કરે છે.

જમીન અને મિલકત - અધિકારીઓને રાજ્યની સંપત્તિ ચોરી કરવાનો આરોપ છે. સમગ્ર ભારતમાં શહેરો અને ગામોમાં, મ્યુનિસિપલ અને અન્ય સરકારી અધિકારીઓ, ચૂંટાયેલા રાજકારણીઓ, ન્યાયિક અધિકારીઓ, સ્થાવર મિલકત વિકાસકર્તાઓ અને કાયદા અમલીકરણ અધિકારીઓના જૂથો, ગેરકાયદેસર રીતે જમીન સંપાદિત, વિકાસ અને વેચાણ કરે છે.

સરકારી કોન્ટ્રાક્ટ્સ - સરકાર દ્વારા ભંડોળ પૂરા પાડવામાં આવેલા પ્રોજેક્ટ્સમાં ભ્રષ્ટાચારના કારણે દેશભરમાં સમસ્યાઓ આવે છે. વિશ્વ બેંકના જણાવ્યા મુજબ, સહાય કાર્યક્રમો ભ્રષ્ટાચાર, ખરાબ સંચાલન અને અંડર-પેમેન્ટ દ્વારા ઘેરાયેલા છે. ઉદાહરણ તરીકે, અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે ગરીબો માટે માત્ર 40% અનાજ જ તેના લક્ષ્યાંક સુધી પહોંચે છે.

સરકારી હોસ્પિટલોમાં, ભ્રષ્ટાચારને બિન-પ્રાપ્યતા / દવાઓના નકલીકરણ, પ્રવેશ મેળવવા, ડોક્ટરો સાથે પરામર્શ અને ડાયગ્નોસ્ટિક સેવાઓ પ્રાપ્ત કરવા સાથે સંકળાયેલું છે.

યુનિવર્સિટીઓ અને શાળાઓ - લાંચ અને ભ્રષ્ટાચાર વ્યાપક શિક્ષણ સંસ્થાઓ છે, જ્યાં સમુદ્ધ માતાપિતા શાળાઓમાં પ્રવેશ માટે લાંચ આપે છે, એકવાર ફરીથી દુર્ભાગ્યે, ગરીબ લોકોને છોડી દેવામાં આવે છે.

કરવામાં આવે છે. ફરીથી ઉપયોગમાં લઈ શકાય તેવી કોઈપણ વસ્તુ ફરીથી વેચાઈ છે.

9. કચરો અને સ્વચ્છતા

'કચરાના ઉપખંડ' - આ રીતે ભારતીય ઉપખંડને ઘણીવાર સ્થાનિક પ્રેસમાં સંદર્ભિત કરવામાં આવે છે. અને તે કોઈ અજાયબી નથી: ભારતીય શહેરોમાં, ખાસ કરીને ગરીબ પડોશમાં - ગલીઓ, ગલીઓ અને ચોરસમાં કચરાને દરેક જગ્યાએ જોવામાં આવે છે, ત્યાં પ્લાસ્ટિક બોક્સ અને પ્લાસ્ટિકની બેગ, તેજસ્વી રંગીન પેકેજિંગ અને ખાદ્ય કચરો, જૂના સમાચારપત્ર અને કાર્ડબોર્ડ બોક્સ છે.

પરંતુ કચરો ફક્ત શહેરોમાં જ સંગ્રહિત થતો નથી. સ્થાનિક રસ્તાઓ એક દિવસ ભવિષ્યના પુરાતત્ત્વશાસ્ત્રીઓને 'વિશ્વની સૌથી મોટી લોકશાહી'ના રહેવાસીઓની ખાવવાની ટેવ કેવી રીતે વિકસિત થઈ છે તે નીચે સરળતાથી મળી શકે છે. વિવિધ પ્રકારનાં ફૂકીઝ, સર્વવ્યાપી પ્લાસ્ટિકની બોટલ, રસ્ટી પ્લાસ્ટિકની બેગ કે જે એક વખત મીઠાઈઓ, ચ્યુંડંગ ગમ અને ચિપ્સનો કોન્યુકોપીયા ધરાવતી હોય તેના તમામ પ્રકારના પેકેજો - આ બધી વસ્તુઓ ઘણીવાર 'સુશોભિત' રસ્તાની એકતરફ અને રેલ્વેમાં જાય છે. કાંઠા

જો કે, કહેવાતા સારા જિલ્લાઓમાં કચરો હજી પણ નિકાલ થયો છે. તે પરંપરાગત જાતિ વ્યવસાયો, કચરાના સંગ્રહકો, રાગ-ચૂંટનારાઓ અને ક્લીનર્સના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા કરવામાં આવે છે, જેના માટે કચરોના પર્વતો આવકનો સ્ત્રોત છે, અને તે સ્થાનિક ધોરણો દ્વારા નોંધપાત્ર છે. કચરો સોંટ કરવામાં આવે છે અને નાખવામાં આવે છે: કચરો કાગળ, ફારસ અને નોન-ફેરસ ધાતુઓ, કાચ, અને ચીંથરા અને જૂના કપડાં કે જે ધોવાઈ અને મિશ્રિત કરવામાં આવે છે. ફરીથી ઉપયોગમાં લઈ શકાય તેવી કોઈપણ વસ્તુ ફરીથી વેચાઈ છે. પરંતુ કચરા સંગ્રાહકો દ્વારા પણ ફરીથી ઉપયોગમાં લેવામાં આવતું નથી, તે ગરીબ પાડોશીઓની શેરીઓમાં ફરીથી ફેંકવામાં આવે છે, જ્યાં તે વર્ષોથી ગરમ દક્ષિણના સૂર્યમાં રહે છે, જે એક સમાન રંગીન ભૂરા-ભૂરા મશમાં પરિણમે છે.

કચરોનો હુમલો

નવી દિલ્હી, દેશની રાજધાની, ખાસ કરીને 'આક્રમક કચરો' દ્વારા અસર પામે છે. સ્વચ્છતા કામદારોની વસાહતો પૈકીની એક રાજદ્વારી ક્વાર્ટરની મધ્યમાં સ્થિત છે, જ્યાં દૂરથી દેખાતા પદ્મઓથી ભરાયેલી પદ્મઓના પદ્મઓ અને પિરામિડની પથ્થરો, રાજદ્વારી મિશન અને દૂતાવાસ વિલાના મહેમાનોને આશ્ચર્યજનક આશ્ચર્યજનક છે. રાગ-પીકર્સની જાતિ લાંબા સમય પહેલા અહીં સ્થાયી થઈ ગઈ હતી - વિપરીત રાજદ્વારી ત્રિમાસિક ગાળામાં તે તમામ બાજુએ ઘેરાયેલી હતી. શહેરના સત્તાવાળાઓએ આવા 'બિન-રાજદ્વારી' પાડોશીઓને ફરીથી સેટ કરવા માટે ઘણીવાર પ્રયાસ કર્યો છે, પરંતુ 'કચરો ક્વાર્ટર' ના નિવાસીઓ હઠીલા પ્રતિકાર કરે છે અને છોડવા માંગતા નથી.

આંકડા આશ્ચર્યજનક છે: સત્તાવાર અને અનધિકૃત શહેરના ડમ્પ્સ દરરોજ 10,000 ટન કચરો ઉમેરે છે. પત્રકારોનો અંદાજ છે કે તેનો દરરોજ 2,300 ટ્રક થાય છે. જો કે, વસ્તી સાથે કચરોનો જથ્થો વધી રહ્યો છે, અને એવી ધારણા છે કે 2025 સુધીમાં દૈનિક કચરો જથ્થો 4,700 ટ્રક લોડ્સ સુધી પહોંચી જશે.

એક ભારતીય પત્રકારે એક વખત આ લેખના લેખકને કહ્યું હતું કે, પરંપરાગત રીતે, ભારતમાં કચરો શેરીમાં ફેંકી દેવામાં આવ્યો હતો (કેમકે તે એકવાર ઘણા યુરોપિયન શહેરોમાં હતો), અને ગરમ ભારતીય સૂર્ય તેને ધૂળમાં સૂકાશે. પરંતુ, આધુનિક પ્લાસ્ટિક, પેકેજિંગ અને કાર્ડબોર્ડના આગમન સાથે, આ 'કચરો નિકાલ પદ્ધતિ' હવે કામ કરશે નહીં. હજી

સુધી પરંપરા રહે છે. આજ દિવસ સુધી, ઘણા ભારતીય શહેરોમાં, કચરા ફેંકવા માટે તમે ક્યાં રહે છો અથવા ત્યાંથી કોઈ પણ શરમિંદા વિના જ તમારી જાતને મુક્ત કરી શકો છો. કચરાને ઘણીવાર નદીઓમાં ફેંકવામાં આવે છે. દાખલા તરીકે, દિલ્હી યમુના નદી પર આવેલું છે, જે હિંદુઓ દ્વારા પવિત્ર માનવામાં આવે છે, પણ નદીના કાંઠે પહોંચવું એ એક અપ્રિય અનુભવ છે - 'પવિત્ર પાણી' જૂના ગટર જેવા ગંધ. બેક્ટેરિયા સિવાય, કંઈપણ, આ નદીમાં લાંબા સમય સુધી રહેતું નથી.

સમસ્યા ફક્ત કોઈ કુટુંબ અથવા તેના શિક્ષણ સ્તરની સમૃદ્ધિ નથી. ધનિક પડોશીઓના ઘણા રહેવાસીઓ કચરાના કલેક્ટરને તેમના આગળના દરવાજામાંથી કચરો સાથે કચરો અથવા બેગ પસંદ કરવા માટે રાહ જોતા નથી. ધનિક નાગરિકો તેના બદલે બેકસ્ટ્રેટ્સમાં કચરો ફેંકવા માટે એક નોકર મોકલશે.

જો કે, સમસ્યા સ્પષ્ટપણે ફક્ત ભારતીયોની આદતોથી જ નહીં પરંતુ પરંપરાગત જાતિ વ્યવસ્થા પર આધારિત દેશના કચરાને સાફ કરવાની જૂની પદ્ધતિ સાથે છે. મોટાભાગના ભારતીય શહેરોમાં કચરાના સંગ્રહની આધુનિક કેન્દ્રિત પદ્ધતિ અને દરેક ઘરમાંથી નિકાલ નથી. દિલ્હીમાં, ઉદાહરણ તરીકે, કચરો સંપૂર્ણપણે 25% વિસ્તારમાંથી એકત્રિત કરવામાં આવે છે. અધિકૃત લેન્ડફિલ પર પેકેજો ખેંચવાની લાંબી મુસાફરી છે. તેથી, તે કોઈ આશ્ચર્યજનક વાત નથી કે પડોશી જિલ્લાના નિવાસીઓ દ્વારા ખાલી જગ્યા અથવા ત્યજી દીવાલને લેન્ડફિલમાં ફેરવવામાં આવે છે.

તેમ છતાં, કચરો એકત્રિત કરવામાં આવી રહ્યો છે તે પણ એક સમસ્યા છે. રાજધાની નજીકના ચાર મુખ્ય લેન્ડફિલ્સમાંની ત્રણ પહેલાથી જ ક્ષમતા પર ગઈ છે અને બંધ કરવાની જરૂર છે. પરંતુ ભારતમાં નવી લેન્ડફિલ્સ માટે કોઈ જગ્યા નથી, જે પહેલેથી જ વધારે પડતી છે.

નવી દિલ્હી માટે આ સમસ્યા વિશિષ્ટ નથી. મુંબઈમાં, કચરોના પર્વતો એટલા મોટા છે કે કચરાવાળા ઉપનગરો હવે સંજય ગાંધી રિઝર્વના બીજા દરવાજાથી ચિત્તો દ્વારા વારંવાર આવે છે - ભીડ કરનાર બિલાડીઓ ખોરાકની શોધમાં આસપાસ ભટકતી હોય છે અને નજીકના લોકો માટે ભય ઊભો કરે છે. વધુમાં, 'ભારતની આર્થિક રાજધાની' માં હવા કચરાના ભંગાણના કારણે ઓછામાં ઓછી પ્રદૂષિત છે.

દેશની દક્ષિણમાં બેંગ્લોર શહેર (કેટલીકવાર ભારતીય સિલિકોન વેલી તરીકે ઓળખાય છે), તેના કમ્પ્યુટર સોફ્ટવેર, ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઇન્ટરનેટ તકનીકની સાથે 'નવી તકનીકોની રાજધાની' પણ દરરોજ 3,000-4,000 ટન કચરો ઉત્પન્ન કરે છે. આ બૂમિંગ શહેરમાં કચરો સંગ્રહવા માટે જગ્યાની સમસ્યા એટલી તીવ્ર છે કે સરકારે કલાકાર નીકોલાસ રોરીયના પુત્ર સ્વેટોસ્લાવ રોરીય અને તેની પત્ની અને ભારતીય મૂવી સ્ટાર દ્વારા સ્થાપિત ટાટાગુની એસ્ટેટની બાહરની બાજુમાં આવશ્યક ક્ષેત્રની માંગણી પણ કરી હતી. , દેવિકા રાની. સ્વેટોસ્લાવ રોરિકે એસ્ટેટ પર મ્યુઝિયમ સ્થાપવાની ઇરાદો રાખ્યો હતો, પરંતુ કેટલાક સ્થાનિક રાજકારણીઓએ 450 એકરના મેનોર પાર્કનો ઉપયોગ લેન્ડફિલ તરીકે કરવાનું નક્કી કર્યું હતું. રશિયન દૂતાવાસ અને ભારતીય જનતાના પ્રયત્નો બદલ આભાર, સંગ્રહાલય આ પ્રયાસને લડવા માટે સફળ રહ્યો.

નિષ્ણાતો કહે છે કે 'વિશ્વના સૌથી મોટા લોકશાહી' ના દરેક નાગરિક, તેમની ઉંમર અને સંપત્તિના આધારે, દરરોજ 200 થી 600 ગ્રામ કચરો પેદા કરે છે. આ કચરાની સામગ્રી ઓવરફ્લોંગ લેન્ડફિલ્સ, બ્લાઇન્ડ ગલીઓ, શહેરી બેકસ્ટ્રેટ્સ

અને રસ્તાઓ અને રેલ્વે લાઈનો સાથે છૂટા કરવામાં આવે છે, જેના કારણે નગરપાલિકાઓમાં શહેરની આસપાસ અને આસપાસના બધા કચરો એકત્ર કરવા અને સાફ કરવાની અશક્યતા વિશે ફરિયાદો થાય છે.

જ્યારે અધિકારીઓ ફરિયાદ કરે છે કે પર્યાવરણવાદીઓ એસઓએસ સિગ્નલ મોકલી રહ્યા છે, ડિગ્રેડેબલ કચરો ભારતીય શહેરોમાં પહેલાથી જ મુશ્કેલ સેનિટરી અને રોગચાળાના પરિસ્થિતિમાં સુધારો કરવામાં મદદ કરશે નહીં. અને જો આ ચાલુ થાય, તો કચરો લોકોને સ્થગિત કરવાનું શરૂ કરશે.

બ્રૂક્સ સાથે સ્ટાર્સ

"આ કોઈ અતિશયોક્તિ નથી. વિવિધ સ્ત્રોતો અનુસાર, ભારતનાં શહેરો દરરોજ 100,000 ટન ઘન કચરો ઉત્પન્ન કરે છે. સરકાર કચરાના ટન દીઠ 500 થી 1500 રૂપિયા ખર્ચ કરે છે: આ રકમમાંથી 60-70 ટકા કચરાના સંગ્રહ પર ખર્ચવામાં આવે છે, પરિવહન પર 30 ટકા સુધી, અને બાકીના પાંચ ટકા રિસાયક્લિંગ પર ખર્ચવામાં આવે છે, "વ્લાદિમીર ઇવાશિન , બ્રિક્સ બિઝનેસ મેગેઝિન સાથેના એક મુલાકાતમાં, મોસ્કો સ્ટેટ યુનિવર્સિટી ખાતે સેન્ટર ફોર ઇન્ડોલોજિકલ સ્ટડીઝના નિષ્ણાત.

મોટાભાગના કચરો બાળી નાખવામાં આવે છે અથવા દફનાવવામાં આવે છે, ઇવાશિન કહે છે. તેથી આ આશ્ચર્યજનક વાત નથી કે આ વસ્તીવાળા દેશોમાં લેન્ડફિલ સાઇટ્સની જગ્યા શોધવાની આવશ્યકતા એટલી તીવ્ર છે. આ ઉપરાંત, કચરો સામે મોટા પાયે ઝુંબેશ માટે ભારતીયોના કચરા અને સ્વચ્છ શેરીઓ તરફના વલણમાં ક્રમિક પરિવર્તનની જરૂર પડશે.

10. પ્લાસ્ટીક પ્રદૂષણ

ત્યાં બધે પ્લાસ્ટિક છે, અમારા વોલેટમાં, ડાઇનિંગ ટેબલ અને રસોડામાં, અમારી કાર અને બસોમાં અને અમારા ફોન અને ઓફિસમાં. પ્લાસ્ટિક વિના વિશ્વની કલ્પના કરવી લગભગ અશક્ય છે.

પ્લાસ્ટિકના પેકેજિંગને બાળકો અને બાળકોની પહોંચથી દૂર રાખીને પ્લાસ્ટિકની બેગ અને પેકેજો પર હંમેશાં સખત ચેતવણીની ચેતવણી લે છે. પરંતુ આપણે ગ્રહની જેમ ધ્યાન આપતા નથી. ઉત્પાદિત 8.3 અબજ ટન પ્લાસ્ટિકમાંથી, 6.3 બિલિયન ટન નિકાળવામાં આવ્યા છે. દર વર્ષે, 13 મિલિયન ટન પ્લાસ્ટિક કચરો મહાસાગરોમાં ઉમેરવામાં આવે છે. તેમના ટકાઉપણાની જોગવાઈ, પ્લાસ્ટિક વિઘટન નથી.

પર્યાવરણ પ્રધાન હર્ષવર્ધન સમજાવે છે કે, "પ્લાસ્ટિકની બોટલ 450-1000 વર્ષ વચ્ચે વિઘટિત થાય છે."

પ્લાસ્ટિક ઉત્પાદનમાં મોટા ભાગનો વિકાસ સિંગલ યુઝ અથવા ડિપોઝિબલ એપ્લિકેશન્સ દ્વારા કરવામાં આવે છે. પ્લાસ્ટિકના આશરે 50% પ્લાન્ટ એક બોટલ, પ્લાસ્ટિકની બેગ, પેકેજિંગ, સ્ટ્રો, stirrers, spoons અને ફોર્ક જેવા સિંગલ ઉપયોગ ઉત્પાદનો છે. વિશ્વભરમાં, દર મિનિટે 1 મિલિયન પ્લાસ્ટિક પીવાના બોટલ ખરીદે છે. દર વર્ષે અમે 5 ટ્રિલિયન નિકાલયોગ્ય પ્લાસ્ટિક બેગનો ઉપયોગ કરીએ છીએ.

ભારતમાં, કુલ પ્લાસ્ટિકના વપરાશમાંથી 80% કચરા તરીકે કાઢી નાખવામાં આવે છે અને સત્તાવાર આંકડાઓ કહે છે કે દેશ દરરોજ 25, 940 ટન પ્લાસ્ટિક કચરો પેદા કરે છે. આ કચરાના ઓછામાં ઓછા 40% અચોક્કસ છે.

કંપનીઓ દ્વારા સખત પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગના રિસાયક્લિંગને વધારવા માટે એક સંગઠિત પ્રયાસ પણ છે. પરંતુ બેગ, કેન્ડી રેપર, તમાકુ અને પાન મસાલા પાચકો, સાબુ આવરણો અને શેમ્પૂ પાચકો જેવા અન્ય એકલા પ્લાસ્ટિક ક્યાં તો ખૂબ મુશ્કેલ અથવા એકત્રિત કરવા માટે પૂરતી આકર્ષક નથી. આ પ્લાસ્ટિક વસ્તુઓ પછી લેન્ડફિલ્સ, અનધિકૃત કચરો ડમ્પ્સમાં રસ્તો શોધે છે, અથવા રસ્તાના કર્બ્સ પર સરળતાથી બેસતા રહે છે.

આખરે, આ એક જ વપરાયેલી પ્લાસ્ટિક વસ્તુઓ નદીઓ, અન્ય જળાશયો અને દરિયાકિનારાને ઢાંકી દે છે. તેઓ પ્રાણીઓ દ્વારા ખાવામાં આવે છે, અને ઘણી વખત આપણા ખોરાકની વ્યવસ્થામાં તેમનો માર્ગ શોધે છે.

આ વર્ષે ફેબ્રુઆરીમાં, પટણામાં બિહાર વેટરનરી કોલેજમાં લાવવામાં આવેલા છૂટાછવાયા અને સંક્રમિત છ વર્ષની ગાય પર કામ કરતા પશુચિકિત્સકોએ તેના પેટમાંથી 80 કિલોગ્રામ પ્લાસ્ટિક દૂર કર્યું હતું. જોકે, ડૉક્ટરોએ પ્રાણીના પેટમાંથી પોલિથિને કાઢી નાંખ્યું તે પ્રથમ વખત ન હતું, તે એકથી 80 કિલોગ્રામ હતું. જો કે ડૉક્ટરોએ પ્રાણીના પેટમાંથી પોલિથિને દૂર કર્યું તે પ્રથમ વખત ન હતું, છતાં એક પ્રાણીથી 80 કિલોગ્રામ તે એક રેકોર્ડ હતું.

11. રાષ્ટ્રીય સ્તરે ઘણી જાહેર રજાઓના કારણે ઓછી ઉત્પાદકતા

, સાંસ્કૃતિક રૂપે વૈવિધ્યસભર અને ઉત્સાહિત સમાજ હોવાથી, વિવિધ રજાઓ અને તહેવારો ઉજવે છે. જ્યારે જાહેર રજાઓ આવે છે, ત્યારે ભારત પાસે બે વિશ્વ વિક્રમો છે, જે તે વ્યવસાય દ્રષ્ટિકોણથી વિના કરી શકે છે. સૌ પ્રથમ, તે વિશ્વમાં સૌથી વધુ છે (20 થી વધુ વર્ષ), અને બીજું, દરેક રાજ્ય અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશની પોતાની સ્થાનિક રજાઓ છે. ભારતમાં ફક્ત ત્રણ રાષ્ટ્રીય જાહેર રજાઓ છે, અને બાકીના બધા પ્રાદેશિક છે.

વધારે જાહેર રજાઓ અર્થતંત્ર અને નાણાકીય વ્યવસ્થાને નુકસાન પહોંચાડે છે. જ્યારે આ રજાઓ 'વાજબી મર્યાદા' કરતાં વધી જાય, ત્યારે રાષ્ટ્રની ઉત્પાદકતાને પ્રતિફૂળ રીતે સમાધાન કરવામાં આવે છે. તે પણ ઘણીવાર સમજી શકાતું નથી કે આંતરિક અને અનપ્લાઇડ રજાઓ વૈશ્વિક વલણો સાથે દેશના નાણાકીય અને મૂડીબજારોને પકડવા માટેના પ્રયત્નોને નુકસાન પહોંચાડી શકે છે. રજાઓનો કોઈ પણ કંપની ભારતમાં સ્થાનિક રીતે અથવા દૂરસ્થ રૂપે, વ્યાપાર કરતી વખતે સ્પષ્ટ અસર કરે છે. આઉટસોર્સિંગ આઇટી અથવા વ્યવસાયિક પ્રક્રિયાઓ ધરાવતી કંપનીઓ માટે આ પડકારો ખાસ કરીને સંબંધિત છે, જેઓ તેમના ભારતીય સમકક્ષો સાથે દૂરસ્થ રીતે કામ કરે છે અથવા આંતરરાષ્ટ્રીય બિઝનેસ મીટિંગ્સ માટે સામ-સામે મળે છે.

એસએલએ (સર્વિસ લેવલ એગ્રીમેન્ટ્સ) વર્ષભરની સેવાની ખાતરી આપી શકે છે, પરંતુ વ્યક્તિઓ માટે નહીં, જેનો અર્થ એ થાય છે કે જ્યારે તમે વિચારો છો ત્યારે તમારા કી સંસાધનો ઉપલબ્ધ થઈ શકશે નહીં. રજાઓના વાજબી સેટ અને સામાન્ય સપ્તાહના અંત સાથે, આધુનિક બેંકિંગ સાથે થોડું ધીરે ધીરે ધીરે ધીરે ધીરે ધીરે સહન કરી શકાય છે. પરંતુ એક દેશમાં અસંતોષ અને મોટી સંખ્યામાં જાહેર રજાઓ અને બિન-કાર્યકારી રજાઓ સાથે, રાષ્ટ્રની નાણાકીય વૃદ્ધિને અટકાવી શકાય છે.

ભારતીય રજાઓ કામના પ્રવાહમાં અવરોધ તરીકે જોવામાં આવે છે. તેઓ શું છે, તેઓ કેવી રીતે નિરીક્ષણ કરવામાં આવે છે, અને તેઓ સાંસ્કૃતિક રૂપે જે સૂચવે છે તેનામાં બહુ રસ નથી. ભારતીય રજાઓના કેલેન્ડર્સ અને આ કેલેન્ડર્સની આસપાસ આયોજન કરવા માટે ભારત સાથેના કાર્ય માટે સચોટ જ્ઞાન શોધવાનું પણ દુર્લભ છે. અહીંનો મુદ્દો એ છે કે તમારે ક્ષેત્રીય રીતે વિચારવું પડશે. જો તમે ભારતના ચાર અલગ અલગ શહેરો સાથે વ્યવહાર કરો છો, તો પ્રત્યેક અલગ રાજ્યમાં, રજાઓ દરમિયાન થોડો તફાવત આવશે. ખાનગી રજાઓ કયા રજાઓનું પાલન કરે છે તે પસંદ કરવામાં નોંધપાત્ર અક્ષાંશ ધરાવે છે, તેથી તમારે જાણવાની જરૂર છે કે જુદી જુદી કંપનીઓની રજાઓની સૂચિ શું છે.

નકારાત્મક અસરનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, રજાઓ એ છૂટક, મનોરંજન અને મુસાફરી અને પ્રવાસન જેવા કેટલાક ક્ષેત્રો માટે પણ એક વરદાન છે, જે ભારતમાં આવા પ્રસંગો પર વધે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો લોકોને ખરીદવા માટે વધુ સમય આપવાથી ખર્ચમાં વધારો થઈ શકે છે અને બદલામાં વૃદ્ધિ પર હકારાત્મક અસર પડશે. દુશેરા, આઇડી, દિવાળી અને ક્રિસમસ જેવા તહેવારો દર વર્ષે વેચાણ આવકમાં અબજો ભારતીય રૂપિયા બનાવે છે.

ભારત એક અત્યંત વૈવિધ્યસભર દેશ છે, અને વિવિધતા કાર્યસ્થળેથી બજાર સુધી ઘણી તકો પ્રસ્તુત કરે છે. જો કે, તે પડકારો પણ રજૂ કરે છે. ધર્મ અને કાર્યસ્થળ વધુને વધુ જોડાયેલા બની રહ્યા છે. વધુ કાર્યકરો ધાર્મિક માન્યતાઓને પ્રેક્ટિસ કરવા માટે કાર્યકાળ દરમિયાન રજાઓ અને સમય ઉજવવા માટે દિવસો સાથે કાર્યસ્થળમાં તેમની ધાર્મિક માન્યતાઓ અને પ્રથાઓને સમાવવાની અપેક્ષા રાખે છે. વૈશ્વિક સ્તરે, આ રહેવાસીઓ લાંબા સમયથી સામાન્ય રહી છે. મોટાભાગના દેશોમાં પ્રભાવશાળી ધર્મની વસતી છે, જેમાં કાર્યસ્થળ, જાહેર રજાઓ અને સામાજિક મૂલ્યો સહિતના દેશના જીવનના ઘણા પાસાઓમાં પ્રથાઓ પ્રતિબિંબિત થાય છે.

સામાન્ય રીતે, તે સ્પષ્ટ છે કે રજાઓ મહત્વપૂર્ણ છે, પરંતુ કદાચ તે macroeconomic સ્તર જેટલી મહત્વપૂર્ણ છે, કારણ કે તેઓ સૂક્ષ્મ આર્થિક સ્તરે છે. ધંધાનો દિવસ ગુમાવવાથી જીડીપીમાં નોંધપાત્ર વધારો થઈ શકે છે, વ્યવસાય માટે સ્થિર પર્યાવરણ પૂરું પાડી શકે છે અને સૌથી અગત્યનું, ગરીબ લોકોને વધારાની આવકની આવકમાં મદદ કરી શકે છે, જે રજા પર ચૂકી જાય છે.

12. ભારતીય શિક્ષણમાં કટોકટી

સીબીએસઈના પરિણામ બહાર છે અને વિદ્યાર્થીઓ યુનિવર્સિટી શિક્ષણ માટે ડ્રોવમાં પ્રવેશ મેળવશે. જ્યારે બાળકોને તેમના જીવન-પ્રવાસના આગામી પ્રકરણ પર ઉત્સાહથી ઉત્તેજન મળે છે, ત્યારે તે નોંધપાત્ર માંગ-પુરવઠોના ભેદભાવને કારણે ચિંતાજનક અને તણાવપૂર્ણ કસરત પણ છે અને આગળ, ભારતના ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાંની કોઈ પણ ટોચની 100 ક્યુએસમાં નથી રેન્કિંગ અસાધારણ યોગ્યતાવાળા વિદ્યાર્થીઓ માટે, આ એક મોટી નિરાશા હોઈ શકે છે. ભારતના કદ અને મહત્વાકાંક્ષાના દેશ માટે, આ એક મોટી નિષ્ફળતા છે.

ભારતની શિક્ષણ કટોકટી પાછળના કારણો આ ક્ષેત્રમાં તરફ સાત દાયકાના અભિગમમાં છે. સંશોધન અમારી સંસ્કૃતિમાં ક્યારેય જોડાયેલું નહોતું અને શિક્ષણ આવશ્યક રીતે શિક્ષણ સાથે સમાન હતું. પરિણામે, અમારું અભિગમ સ્ટેટિક અને બુકિશ હોઈ શકે છે અને શાળામાં કેટલા લોકો ગયા તે જ ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું.

રાષ્ટ્રીય સ્તરે, આ ખરાબ વસ્તુ નથી. અમે અન્યથા બાળકોને શિક્ષણનો અધિકાર નકારીશું અને ઘણાને બાળ મજૂરો બનવાની ફરજ પાડવામાં આવશે. 200 9 માં આરટીઈ કાયદાના અમલીકરણ સાથે 260 મિલિયન બાળકો આજે ભારતમાં શાળામાં હાજરી આપે છે અને તેને વિશ્વની સૌથી મોટી સ્કૂલ સિસ્ટમ બનાવે છે. સરકાર દ્વારા આશરે 1.5 કરોડ શાળાઓ ચલાવતી લગભગ 1.5 મિલિયન શાળાઓ છે. શિક્ષણ બજારનું હાલમાં મૂલ્ય \$ 100 બિલિયન છે અને તે 2020 સુધીમાં બમણું બનશે. આ પ્રભાવશાળી છે.

પરંતુ ભારતને જે શિક્ષણની જરૂર છે તે માત્ર શિક્ષણનો અધિકાર નથી પરંતુ ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણનો અધિકાર છે. બે વર્ષ પહેલાં એક પ્રતિષ્ઠિત ભારતીય મેગેઝિનમાં વિક્ષેપિત અહેવાલ મુજબ, અમારા એન્જિનિયરિંગ ગ્રેજ્યુએટના ફક્ત સાત ટકા જ રોજગારી આપતા હતા.

જ્યાં સુધી શિક્ષણ પ્રણાલીનો નોંધપાત્ર રીતે પુનઃપ્રાપ્ત થતો નથી અને હકીકતમાં, આપણે સુધારાઈએ છીએ, અમે અમારા યુવાન વસ્તીની ભાવિ સંભાવનાઓને નુકસાન પહોંચાડીશું અને આમ કરીને આપણું વસ્તી વિષયક ડિવિડન્ડ ગુમાવશે. આને આપણા શિક્ષણ પ્રણાલીના ખૂબ જ ડીએનએને અંદરથી બહાર બદલવાની જરૂર છે. સરકારે આને અને છેલ્લા કેટલાક મહિનામાં માન્યતા આપી છે, નવી શિક્ષણ નીતિના સંદર્ભો સહિત અનેક પહેલની પહેલ ચર્ચા હેઠળ છે.

કમનસીબે, વિશ્વાસપાત્ર સંશયવાદ, કમનસીબે, ભારત કેવી રીતે પ્રાપ્ત કરશે તે ચોક્કસપણે અંદાજીત બજેટ ફાળવણી અને સિસ્ટમમાં શું અસર કરે છે તેની સ્પષ્ટ સમજણ વગર મહત્વાકાંક્ષી એજન્ડા હોવું આવશ્યક છે.

વાજબી હોવા માટે, સમસ્યાની તીવ્ર તીવ્રતા ધમકી આપી રહી છે. ભૂતકાળના દાયકાઓમાં, આપણે શાહમુગ જેવા આત્મ-ભ્રમણા સાથે આગળ વધી ગયા છીએ. આપણે જ્ઞાન અર્થતંત્રની બદલાતી શૈક્ષણિક આવશ્યકતાઓને જોખમ-વિરોધી અને અંધ ગણ્યા છે. અમારી મોટાભાગની શાળાઓમાં માત્ર મૂળભૂત સુવિધાઓ જ નહીં પણ શિક્ષકો પણ

અભાવ છે. જ્યાં શિક્ષકો ઉપલબ્ધ છે, મોટાભાગના વધારે પડતા અને ઓછા લાયકાતવાળા છે. તે કોઈ અજાયબી નથી કે અમારા સ્નાતકો રોજગારી આપતા નથી.

રાષ્ટ્રનું ભવિષ્ય તેના શિક્ષણ પ્રણાલી દ્વારા બનાવ્યું છે. નિષ્ક્રિય સિસ્ટમ એક નિરાશાજનક ભવિષ્યમાં આવશે. બજારના સંદર્ભને ધ્યાનમાં રાખીને નોંધપાત્ર પ્રમાણમાં ઓછા જોખમમાં હોવા છતાં પણ આપણે સમાન જોખમોનો સામનો કરીએ છીએ કારણ કે અમારી મોટાભાગની શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ સરકારની માલિકીની અને સંચાલિત છે. પરંતુ અસ્વસ્થતા એ એક વાસ્તવિક અને વિશ્વસનીય ધમકી છે.

આપણે જે પ્રશ્ન પૂછવાની જરૂર છે તે એ છે કે શિક્ષણનો હેતુ શું છે? બીજા શબ્દોમાં, આપણે શિક્ષણમાંથી શું પ્રાપ્ત કરવાની આશા રાખીએ છીએ. આ ખરેખર બે બાબતોમાંથી એક છે: ક્યાં તો વિદ્યાર્થી અથવા શિક્ષક શિક્ષણ પ્રણાલીમાં કેન્દ્રિય છે.

પ્રાચીન સમયથી, શિક્ષા અથવા શિક્ષણ પ્રત્યેનો અભિગમ શિક્ષક, ગુરુ અને શિષ્ય અથવા શિષ્ય વચ્ચેનો સંબંધ છે. શિક્ષણ માહિતી આપતી નથી પરંતુ ઊંડા જ્ઞાનનો અભ્યાસ જે વર્ષોથી અભ્યાસ અને અનુભવથી થયો છે.

કમનસીબે, અમે માનતા હોવાનું જણાય છે કે અમારી શિક્ષણ પ્રણાલી તે જ છે! પરિણામે, મોટાભાગના શિક્ષકો ગુરુના માળખાને ઢાંકતા હોય છે. તેઓ ખરેખર, શિસ્તપતિઓ છે, જે પોલીસ કર્મચારીઓની જેમ વર્ગ ચલાવે છે.

સમગ્ર વિશ્વમાં, તકનીકીએ ગઈકાલે શિક્ષકને બદલ્યા છે. અમે અગાઉની સદીની પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરીને આધુનિક દિવસની શિક્ષણ પ્રદાન કરી શકતા નથી. ટેકનોલોજીનો સ્વીકાર અને વિચારસરણીમાં ભંગાણજનક પરિવર્તન અમારી શિક્ષણ નીતિને સુધારણા માટે મહત્વપૂર્ણ છે.

ખાલી મૂકો, શિક્ષક માત્ર પેન્સિલને તીક્ષ્ણ કરે છે અને પ્રત્યેક વિદ્યાર્થીને જાહેર થવા માટે સહજ પ્રતિભાને મંજૂરી આપે છે. તે નથી કે શિક્ષકોને કેવી રીતે શીખવવું તે જાણતા નથી. તેના બદલે તેઓ ખરેખર શા માટે તે શીખતા નથી. શિક્ષકોને ઓળખવાની જરૂર છે કે વિદ્યાર્થીઓ સિસ્ટમમાં કેન્દ્રિય છે અને તેઓ, શિક્ષકો તરીકે, ફક્ત સહાયકો છે અને વધુ કંઈ નથી.

આ માટે એક મૂળભૂત અનુકૂળ શિફ્ટની આવશ્યકતા છે જે અમારી શિક્ષણ પ્રણાલીને ફરીથી ચાલુ કરવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે. જો આપણે વિચારવાનો સ્વાયત્તતા સ્વીકારીએ તો જ તે થઈ શકે છે. જ્યારે આપણે તે કરીએ, ત્યારે આપણે જિજ્ઞાસા અને આમ સર્જનાત્મકતાને પ્રોત્સાહિત કરીશું. આ પ્રાપ્ત કરવા માટે, અમારા શિક્ષકોને શિક્ષિત કરવાની જરૂર છે.

વર્લ્ડ ક્લાસ શિક્ષણ પ્રણાલીઓમાં વૈચારિક ધ્યાન નથી પરંતુ સંપૂર્ણપણે બજાર આધારિત છે. બજારની જેમ, તેઓ ભવિષ્યની અપેક્ષા રાખે છે અને શોધે છે કે તેને કેવી રીતે શ્રેષ્ઠ રીતે નેવિગેટ કરવાની જરૂર છે. જો ભારતનો ભાવિ શિક્ષણની ગુણવત્તા દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે, તો મનસેટ્સે નાટકીય રીતે ફેરફાર કરવો પડશે. જેમ એચ.જી. વેલ્સે

અમને યાદ અપાવ્યું: "સંસ્કૃતિ એ શિક્ષણ અને આપત્તિ વચ્ચેની જાતિ છે." અમારું પસંદગી નિર્ધારિત કરશે કે આપણે ક્યાં આગળ વધી રહ્યા છીએ. સમસ્યા એ છે કે આપણે સમય સમાપ્ત થઈ રહ્યા છીએ.

13. ગ્રામીણ વિકાસ

ભારત અર્થતંત્ર સાથે ઊંચી વૃદ્ધિ દર અને અમારા શહેરો અને શહેરી કેન્દ્રો સમૃદ્ધિના ગુણ દર્શાવવા માટે શરૂ થતા મુખ્ય શક્તિ તરીકે ઊભરી રહ્યું છે. તેમ છતાં, ત્યાં એક સમાન વિકાસ નથી, ગ્રામીણ હિન્ટરલેન્ડ એ શહેરી ભારત સાથે મળીને કૂચ કરી શકતું નથી. અમારા 70 ટકાથી વધુ લોકો ગામોમાં રહે છે આપણા 80 ટકા ગરીબ ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં પણ રહે છે. આર્થિક વિકાસના ફાયદા લોકોના બે-તૃતીયાંશ કરતા વધુ લોકો સુધી પહોંચતા નથી. વિકાસના દૃશ્યમાન ચિત્તોએ અમને ગ્રામીણ વિસ્તારોની સમસ્યાઓ ભૂલી જવી જોઈએ નહીં.

ભારતીય અર્થતંત્ર વિશ્વમાં ચોથા ક્રમનું સૌથી મોટું છે. પરંતુ વિકાસની પેટર્ન સમાન નથી. કૃષિ, ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર વિકાસ અને સમુદાય અને સામાજિક સેવાઓ જેવા મહત્વપૂર્ણ ક્ષેત્રોમાં અને સમગ્ર ગ્રામીણ વિકાસમાં મહત્વપૂર્ણ ક્ષેત્રોમાં મેન્યુફેક્ચરિંગ, સર્વિસીસ અને કમ્યુનિકેશન સેક્ટરમાં વૃદ્ધિના દરમાં નોંધપાત્ર સુધારો થયો છે, પરંતુ અમારું પ્રદર્શન પ્રશંસાપાત્ર નથી.

ગ્રામીણ લોકોના વિકાસ વિના, દેશ વિકસિત થવાનો દાવો કરી શકશે નહીં. તાજેતરના વર્ષોમાં, કૃષિ વિકાસ ઘટી ગયો છે અને તેથી કૃષિના રોકાણ અને નફાકારકતા, પાક હેઠળ યોખ્ખા વાવેતર વિસ્તાર અને સિંચાઈ હેઠળનો વિસ્તાર છે. આર્થિક સર્વેક્ષણ 2006-2007 મુજબ, લગભગ દરેક પાકમાં એકમ વિસ્તાર દીઠ ઓછી ઉપજ નિયમિત સુવિધા બની ગઈ છે.

ગ્રામીણ ભારત સંકટમાં છે. ડો. એમ. એસ. સ્વામિનાથન, પ્રખ્યાત કૃષિ અર્થશાસ્ત્રી, જેમણે જણાવ્યું હતું કે "ગ્રામીણ અર્થતંત્રના પતનમાં કૃષિ કટોકટીની મૂળતાનું મૂળ છે ... અસ્કયામતના ઓછા સ્થળાંતર તરફ દોરી જતી બેરોજગારી વધી રહી છે. લઘુત્તમ સપોર્ટ ભાવ પદ્ધતિ મોટાભાગના કોમોડિટીઝ માટે કાર્યરત નથી. આજીવિકા સુરક્ષા પ્રણાલીના દરેક સ્તરે, ગરીબીમાંથી લાભવલણ છે. દેશભરમાં કંઈક કંઈક ખોટું છે ... "

મેળવવાનીઆજે, વિવિધ પ્રકારની તકલીફોના સામનોમાં પોતાને અસહ્ય શોધે છે. , દેશના ભાગોમાં ખેડૂતો ભારે પગલાં લેવાનો છે. અણધારી આબોહવા ભિન્નતાને કારણે વારંવાર પાક નિષ્ફળતાઓ, ખેતીની વધતી જતી કિંમતને પહોંચી વળવામાં અસમર્થતા, અને વધતા દેવાના બોજમાં નિરાશા તરફ દોરી જતા પરિબળોમાં સમાવેશ થાય છે. આવા દૃશ્યમાં, ગ્રામીણ પુનર્નિર્માણની પડકારોને પહોંચી વળવું એ એક પ્રચંડ અને અગ્રિમ કાર્ય બની જાય છે.

કૃષિ આપણી અર્થવ્યવસ્થાનો મુખ્ય આધાર છે, તે આવશ્યક છે કે જો મંદી ન થાય તો આ ક્ષેત્રને સ્થિરતામાંથી બહાર કાઢવા માટે એક વ્યાપક અને સમય-સમયનો કાર્યક્રમ છે. ખેડૂતોને ફાઇનાન્સ અને ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરલ અને માર્કેટિંગ સવલતો સહિત, મોટી સિંચાઈ સુવિધા, બહેતર બીજ અને કૃષિ-ઇનપુટ, અને વાજબી ખર્ચે ખાતર પૂરું પાડવું પડશે. કૃષિ આવક ઉત્પન્ન કરતી પ્રવૃત્તિ બની જવી જોઈએ અને ખેડૂતોને હવામાન, નાણાકીય સંસાધનો અને બજારોના વાતાવરણમાં છોડી દેવા જોઈએ નહીં.

ક્ષેત્રમાં ઉત્પાદકતા અને રોજગારીની બનાવટ વધારવા માટે, માળખાગત ફેરફારો લાવવાની જરૂર છે, મુખ્યત્વે જમીન સુધારણાઓ પર આધાર રાખીને, સપોર્ટના ભાવ તરીકે અને સસ્તી ક્રેડિટની જોગવાઈ કોઈ બિંદુથી આગળ વધતી નથી. અનુભવ દર્શાવે છે કે જમીનની ઍક્સેસ સાથે ગરીબોને પ્રદાન કરવું એ વૃદ્ધિ-વૃદ્ધિ નથી. ગ્રામીણ વિકાસ વ્યૂહરચનામાં, નાના પરિવારના ખેતરોની ગતિશીલતા મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.

ગ્રામીણ વિકાસમાં સમસ્યાઓ

જેમ આપણે જાણીએ છીએ કે ભારતમાં ગ્રામ્ય 60-70% ગ્રામીણ વસતી પ્રાચીન સ્થિતિમાં રહે છે. સ્વતંત્રતાના 60 વર્ષ પછી પણ આ દુઃખની સ્થિતિ અસ્તિત્વમાં છે. તેથી હાલની પરિસ્થિતિમાં ગ્રામીણ વિકાસ કાર્યક્રમોમાં તાકીદની તાકાત છે. નીચે મુજબ ગ્રામીણ વિકાસ કાર્યક્રમોમાં ઘણી અવરોધો છે

1. ઘણાં ગામોમાં વીજ પુરવઠો નથી.
2. ઘણાં ગ્રામીણ લોકો રસોઈ, વસવાટ અને ખેતીની પ્રાચીન પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરે છે અને તેઓ આ પદ્ધતિઓ પર વિશ્વાસ રાખે છે.
3. આદિમ રસોઈના સ્ટોવનો ઉપયોગ કરીને લગભગ 300,000 મૃત્યુ / વર્ષ પ્રદુષણને કારણે યોજના લે છે.
4. 54% ભારતની વસ્તી 25 વર્ષથી ઓછી છે અને તેમાંના મોટાભાગના ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં ખૂબ ઓછી રોજગારીની તકો રહે છે.
5. ગ્રામીણ વિકાસ કાર્યક્રમમાં સાક્ષરતા મુખ્ય સમસ્યા છે.
8. દરેક વ્યક્તિ શહેરોમાં જવા માંગે છે, તેથી ગ્રામીણ લોકો અવગણવામાં આવે છે.
9. ખાનગીકરણ ખ્યાલ ગ્રામીણ વિકાસ માટે ઉપયોગી છે પરંતુ, સરકાર આ પાસાં પર વધુ ધ્યાન આપતી નથી.
10. નીતિ નિર્માતાઓ ગ્રામીણ લોકોની સુધારણા માટે નીતિઓ, કાર્યક્રમો તૈયાર કરે છે, પરંતુ, જો આ કાર્યક્રમો અમલમાં મૂકાયા નથી, તો તેનો કોઈ ઉપયોગ નથી.

બિલ્ડ વર્ઝન: કંથવિભાગ 122818